

KÜLTÜR DÜNYASI

İNSAN, MENSUP OLDUĞU MİLLETİN VARLIĞINI VE
SAADETİNİ DÜŞÜNDÜĞÜ KADAR BÜTÜN CİHAN MİL-
LETLERİNİN HUZUR VE REFAHINI DA DÜŞÜNMELE...

ATATÜRK

Ahmet Kutsi TECER	Atatürk ve İnsanlık
Sabahattin Kudret AKSAL	Sahiden (Şiir)
Fazıl Hüsnü DAĞLARCA	Işığın Karanlıktaki Ağırlığı (Şiir)
Suat SİNANOĞLU	Silvio Pellico
Turhan OĞUZKAN	Kısa Hulya (Şiir)
Suut Kemal YETKİN	El Greco
Melâhat ÖZGÜ	Klâsik Edebiyata Doğru
Oktay AKBAL	Yitirdiğimiz (Hikâye)
Behçet NECATİGİL	Geceye Girerken Balâd (Şiir)
Şinasi ÖZDENOĞLU	Marmara Sokağı (Şiir)
Hamdi Ragıp ATADEMİR	Türkiyede Öğretmen Dernekleri
Oğuz Kâzım ATOK	Bir Doktorun Ardından (Şiir)
Oğuz PELTEK	1953 Yılı Edebiyat Yayınlarımız
Fuat PEKİN	Müzisyenlerimiz
Sadi GÜNEL	Piyanist Shura Cherkassky
Gültekin ORANSAY	Sanat Olayları
S. N. ÖZERDİM	1953 Yılında Yeni Periyodikler
Behram KÜR	Unesco'nun Çıkardığı Dergiler

Kitaplar Arasında, Kültür Haberleri

15 ŞUBAT 1954

Sayı: 2

KÜLTÜR DÜNYASI

Aylık Dergi

- İmtiyaz sahibi :** UNESCO Türkiye Millî Komisyonu.
273, Atatürk Bulvarı, Ankara. Tel. 25684.
- Mesul Müdür :** UNESCO Genel Sekreteri Vedit Uzgören.
- Yazı Kurulu :** Prof. Suut Kemal Yetkin, Prof. Bedrettin Tuncel, Prof. Bedi Ziya Egemen, Adnan Ötüken.
- Dergi Sekreteri :** Namık Katoğlu.
- Cari Hesap :** Ankara, İş Bankası, Yenişehir Şubesi, 427 Dj.
- Basıldığı yer :** Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi.

UNESCO KİTAP KUPONLARI

Yabancı memleketlerden kolaylıkla, ucuz olarak ve döviz formalitelerine lüzum kalmaksızın ilmî kıymeti haiz kitap, broşür, harita, çeşitli matbualar, fotokopi ve mikrofilm getirtmeği, ilim dergilerine abone olmağı mümkün kılın Unesco kitap kuponları Ankara'da Millî Kütüphane Müdürlüğü tarafından tevzi edilmektedir.

İki yıldır ilim adamlarımız, münevverlerimiz ve ilim kurullarımız tarafından kullanılan ve çok rağbet gören Unesco kitap kuponları, muhtelif dolar kıymetleri üzerinden ve Türk parası mukabilinde verilmekte ve bunlar getirilecek eserlerin bedeli olarak Avrupa ve Amerika'daki nâşirler ve kitapçılar tarafından kabul edilmektedir.

Tafsilât için şu adrese müracaat edilmesi rica olunur:

Millî Kütüphane Müdürlüğü
(Unesco Kitap Kuponları Servisi)

Yenişehir
ANKARA

KÜLTÜR DÜNYASI

UNESCO TÜRKİYE MİLLÎ KOMİSYONU TARAFINDAN
HER AYIN ONBEŞİNDE ÇIKARILIR DERGİ

15 Şubat 1954

Sayı: 2

A T A T Ü R K ve İ N S A N L I K *

Ahmet Kutsi TECER

Bugün ruhlarımızın Atatürk'le dolup taşıdığı, ebedî varlığını içimizde ürpermelerle duyduğumuz bir gün. Esasen bu ebedî varlık, onun fani vücudunu toprağa emanet ettiği-miz zamandan beri, en başta Cumhuriyet olmak üzere bıraktığı eserler halinde aramızda yükseliyor. Onun için Atatürk'ün menkıbeleri ve fikirleri üzerinde düşünmek, bir bakıma, Türk milletinin medeniyet ve kültür değerleri üzerinde bir düşünme demektir.

Atatürk düşüncesinin çeşitli yönleri vardır. Ben şimdi Unesco Millî Komisyonunun bir üyesi sıfatı ile bu düşüncenin bugünkü dünyamızdaki bütün milletleri ilgilendiren duygu ve fikir değerleri üzerinde duracağım.

Müsaadenizle, ilk önce size kısa bir metin, daha doğrusu bir kaç cümle okuyayım :

“Milletleri muahedelerden ziyade hisler bağlar...”

“Bugün bütün dünya milletleri aşağı yukarı akraba olmuşlardır ve olmakla meşguldürler. Bu itibarla insan mensup olduğu milletin varlığını ve saadetini düşündüğü kadar bütün cihan milletlerinin huzur ve refahını düşünmeli ve kendi milletinin saadetine ne kadar kıymet veriyorsa bütün dünya milletlerinin saadetlerine hadim olmağa elinden geldiği kadar çalışmalıdır...”

“Ben sevdiğime şunu tavsiye ederim: Milletleri sevk ve idare eden adamlar, tabii evvelâ ve evvelâ kendi milletinin mevcudiyet ve saadeti için amilî olmak isterler. Fakat aynı zamanda bütün milletler için aynı şeyi istemek lâzımdır.”

İnsanlığın iyilik ve saadeti, huzur ve refahu, insanlığın devamlı bir barış içinde yaşaması için bu kadar heyecan ve imanla dolu olan bu konuşma acaba kimin ?

Tabii anladınız: Bu sözler büyük Atatürk'ün sözleridir. Montrö'den biraz sonra yani 1937 yılının 17 martında Atatürk'ün bir konuşma esnasında söylediği bu sözler, o zamanki Avrupa ve dünya meselelerinin gitgide çapraşık bir hal alan manzarası ortasında bambaşka bir değer arzeder.

Bu sözler dünyaya ilân edildiği tarihte birinci dünya harbinden epey uzaklaşmış, ikinci dünya harbine doğru yaklaşılmaktadır. Gerçi yer yer bazı kanlı çatışmalardan başka görünürde dünyada barış vardır. Fakat bir çok memleketlerde millî hodbinlikler o kadar sert, kesin hatlarla çizilmektedir ki insanlığın ilerisi hakkında ciddi bir murakabaya dalan ruhlar, yaklaşan bir faciyanın dehşetiyle irkilmekte idiler. Bu bakımdan bedbin olmak gayet tabii idi. İşte tam böyle bir bedbinlik havasının teneffüs edildiği bir zamanda Atatürk'ün ümit, heyecan ve iman dolu sözleri işitiyor.

Millî hodbinlikler... Evet, ferdî hodbinlikler gibi millî hodbinlikler de vardır ve fertler gibi milletler de birbirlerinin saadetini kendi saadetleri kadar düşünmekten kaçındıkça, milletler birbirlerini anlamamakta devam ettikçe, sevgi yerine nefret, yardım yerine kin duyguları hakim oldukça dünyada devamlı bir barış ümidi de artık bir hayalden başka bir şey olamaz. Atatürk bunu şöyle izah ediyor :

“Bütün dünya hadiseleri bize bunu açıktan açığa ispat eder: en uzakta zannettiğimiz bir hadisenin bir gün bize temas etmeyeceğini bil-meyiz. Bunun için beşeriyetin hepsini bir vücut ve bir milleti bu vücudun bir uzvu addedmek icab eder. Bir vücudun parmağının ucundaki acıdan diğer bütün âza müteessir olur...”

“Dünyanın falan yerinde bir rahatsızlık

* Atatürk'ün ebedî istirahat yerine (Anıt-Kabire) nakli münasebetiyle Unesco Türkiye Millî Komisyonu tarafından 11 Kasım 1953 günü Millî Kütüphanede yapılan toplantıda söylenmiştir

varsa bana ne? dememeliyiz. Böyle bir rahatsızlık varsa tıpkı kendi aramızda olmuş gibi onunla alâkadar olmalıyız. Hadise ne kadar uzak olursa olsun bu esasattan şaşmamak lâzımdır. İşte bu düşünüş insanları, milletleri ve hükümetleri hodbinlikten kurtarır.. Hodbinlik şahsî olsun, millî olsun daima fena telâkki edilmelidir.”

Atatürk : “Dünyanın falan yerinde bir rahatsızlık varsa bana ne?” dememeliyiz, diyor. Burada gayri ihtiyarî, Roosevelt’i hatırlamamak imkânı yoktur. Atatürk’ten dört, beş sene sonra Roosevelt’ Amerikan milletine şöyle diyordu: “Konusunuzda bir yangın çıkarsa onu söndürmek için bütün imkânlarımızla ona koşarsınız. Yangının size kadar gelmesini beklemezsiniz. Ve bu söz, Birleşmiş Milletler cephesinin kurulması için en büyük bir destek oldu.

Milletlerarasında karşılıklı anlaşma, birbirini tanıma ve insanlığın saadeti için elele vererek çalışma telkinini yapan Atatürk, düşünün, emsalsiz bir zaferin kahramanı, bir millete reva görülen türlü tazyiklere karşı bütün şiddetiyle karşı koyan, arkasında büyük bir millet duran ve başka türlü de konuşmaya hakkı olan bir insandır. Fakat fert ve millet meselelerini emsalsiz bir vuzuhla muhakeme eden, asrının derin temayüllerini ve bütün meselelerini yakından kavrayan bu insan, sözlerinde asla günün tesirlerine maruz kaldığı için ona göre konuşan bir insan da değildir. Milletlerin saadeti namına millî hodbinlikten uzaklaşmaktan bahseden bu insan, şimdi okuduğum sözlerinden tam on yıl evvel yani 1927’de, bir münasebetle bakınız nasıl düşünüyor ve nasıl konuşuyor :

* “Millete şunu da ihtar ettim ki kendimizi cihanın hakimi zannetmek gafleti artık devam etmemelidir. Hakikî mevkiimizi, dünyanın vaziyetini tanınamaktaki gafletle, gafillere uymakla milletimizi sürüklediğimiz felâketler yetişir. Bile bile aynı faciayı devam ettiremeyiz.”

Esasen Atatürk, insan ve fert meselelerinde millet ve millî hâkimiyet düsturunu her türlü düşünceye üstün tutan, fertlere ait bütün hürriyetlerin ancak millî irade ve istiklâl mefhumu ile birlikte idrak edilebileceğini kabul eden bir insandır. İstiklâl savaşı bu anafikir üzerine kurulmuştur.

Böyle olduğu içindir ki Atatürk, kendi milletinin saadeti düşüncesi içinde cihandaki milletlerin saadeti fikrini de savunuyor. Bu insanî düşünüş çerçevesi içinde millî siyaseti bakınız nasıl tarif ediyor :

“Millî siyaset dediğim zaman kasdettiğim mâna ve medlul şudur: Hududu milliyemiz dahilinde, her şeyden evvel kendi kuvvetimize müs-

teniden muhafaza-i mevcudiyet ederek millet ve memleketin hakikî saadet ve umranına çalışmak. . . Aleltilak türlü emeller peşinde milleti işgal ve ızzar etmemek. Medenî cihandan medenî ve insanî muameleye ve müteakabil dostluğa intizar etmektir.”

Bugün Birleşmiş Milletler andlaşmasının 1. maddesinin 2. fıkrası da hemen hemen aynı şeyleri ifade etmektedir :

“Birleşmiş Milletlerin amaçlarından biri de eşit haklara ve milletlerin kendi mukadderlerini kendilerinin tayin hakkına dayanarak milletler arasında dostça münasebetler geliştirmek ve barışı kuvvetlendirmek için diğer elverişli tedbirleri almak.”

İkinci dünya harbi ile birlikte insanlığın ve medeniyetin maruz kaldığı büyük tehlikeyi gören ve bugün Birleşmiş Milletler topluluğunu meydana getiren memleketler bu teşkilâtı yaratmayı bir zaruret olarak kabul ettiler. Aralarında müşterek bir anlaşma zemini olmak üzere de yepyeni bir siyasî ve medenî çağır olan İnsan Hakları Sözleşmesini meydana getirdiler.

Esasen pek yakın bir mazisi olan Birleşmiş Milletlerin kuruluşundaki gaye ve maksatları hepimiz biliyoruz. Bu teşekkülün anayasasında ve insan hakları sözleşmesinde tecellî eden ruh, Atatürk’ün siyasî hayatı boyunca telkin ettiği, savunduğu fikir ve ruhun tamamıyla aynıdır.

1945 Birleşmiş Milletlerin ve Unesco’nun kurulduğu tarih. Bu tarih yirminci yüzyıl ortasında bir dönüm yeridir. Dünya, ikinci bir dünya harbinden henüz çıkmış bulunuyor. Bu ikinci dünya harbi birincisinden de daha geniş, daha tesirli ve daha teknikleşmiş bir harptir. İçinde bulunduğumuz bu yirminci yüzyılda ise dünyanın herhangi bir noktasında bir kıvılcım, küremizin her yanını birden kucaklamak istidatını almıştır. Şüphesiz bir yüzyıldan, hele son yarım yüzyıldan beri dünyada mesafe mefhumunu değiştiren teknik yenilikler bu hususta mühim bir amil olmuşlardır.

Harp nasıl, eski devirlere nazaran, karakterini değiştirdi ise ister istemez sulh da ona göre karakterini değiştirmek zorunda kalmış ve kalacaktır. Eskidenberi her harbin sonunda mukadder olan bir sulh ile birlikte yeni bir harbin tohumları da atılmakta idi. Çünkü bu sulhlar, silâhlı çatışmanın muvakkaten devam ettirilememesi şekline başka bir şey değildi. Bugün de, daha doğrusu yarın da sulhu yine bu esas dahilinde düşünmekte devam edersek insanlığın kaderi derhal anlaşılır: Medeniyetin yıkılması !

O halde yapacak bir tek şey var: sulh fikrinin üzerinde durmak ve ona yeni bir gözle

yeni bir şekil ve yeni bir mâna vermek. İşte Birleşmiş Milletlerin kuruluşundaki mâna da budur. Fakat Birleşmiş Milletler teşekkülünü yalnız kendi asamblesinden ve ona bağlı siyasî organlardan ibaret olarak görürsek bu mânayı kavramış olmayız. Birleşmiş Milletlerin asamblesi ve diğer siyasî organları hükümetler arasındaki siyasî münasebetler cephesine münhasırdır. Halbuki yirminci yüzyılda hükümetler arasındaki siyasî ihtilâflar kadar, milletlerin yaşayış ve düşünme seviyeleri arasında da büyük farklar mevcuttur. Şu halde devamlı bir barışın temelleri, siyasî çerçeve dışında, doğrudan doğruya milletlerarasında bazan müthiş uçurumlar teşkil eden hayat şartlarındaki bu seviye farklarını azaltmak, kabilsiz yok etmek lâzımdır. Bunun için ekonomik ve sosyal alanda devamlı, uzun bir hazırlık, bu gayeye ulaşıncaya kadar da siyasî çevrelerde gerginlikleri kabil olduğu kadar azaltmaya çalışmak gerekir.

Demek oluyor ki, büyük bir hamle olan bu siyasî faaliyetlerin amacı daha derinliğine çalışmak için müsait şartlar ve imkânlar hazırlamaktır. Birleşmiş Milletlerin mühim bir kolu olan Ekonomik ve Sosyal Konsey ve ona bağlı olan Dünya Sağlık Kurumu, Dünya Tarım ve gıda kurumu, Dünya İş kurumu ve diğer bütün özel kurumlar işte bu daimi barış işçiliğini yapmaktadırlar. Bu çalışmanın amacı medeniyetimizin teknik gelişmedeki verimlerini bütün insanlığa maalemtir. Bu gaye uğrunda Birleşmiş Milletler, diğer bazı ekonomik ve malî tedbirlerden başka ayrıca Asistance Technique adı altında bir malî fon da meydana getirmiş bulunuyor. Bütün bu gayretlerin amacı, Birleşmiş Milletler idealine bağlı olan üye devletlerin kalkınmasında onlara bir yardım teminidir. Şu halde, bu cephesiyle Birleşmiş Milletler teşkilâtı, milletlerarası bir işbirliği organıdır.

Fakat, böyle bir işbirliği mümkün olabilmesi için her şeyden evvel insan kütlelerinin birbirleriyle aynı zeminde konuşmaları, birbirlerinin sözlerini anlayacak hale gelmeleri lâzımdır.

Bu da, en geniş anlamıyla, bir kültür meselesidir. İnsanları muayyen bir kültür seviyesine ulaştırmak, insanları karşılıklı bir anlaşma kabiliyetine yakınlaştırmak için geniş ölçüde bir terbiye (ve Ziya Gökalp'in deyişiyle ("tehzip")) faaliyetine ihtiyaç vardır. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu yani Unesco'nun vazifesi hükümetlere bu teşebbüslerinde birbirlerine destek olmak imkânını sağlamaktır.

Unesco sözleşmesinin baş tarafında şöyle bir başlangıç vardır :

"Harpler insanların dimağında başlar. Ba-

rışın savunma siperlerinin de insanların dimağlarında kurulması gereklidir."

İnsanların birbirlerinin âdet ve yaşayışlarını bilmemesi dünya milletleri arasında şüphe ve güvensizliğin müşterek bir sebebi olmuş ve dolayısıyla aralarındaki farklar çok kere bir harbin çıkması ile neticelenmiştir. Şimdi sona eren büyük ve korkunç harp insanların haysiyet, eşitlik ve birbirlerine saygı göstermelerini emreden demokratik prensiplerini inkârı ve insanlarla ırkların eşit olmadıkları ileri süren doktrinin "cehalet ve peşin hükümler yardımı ile yayılması sayesinde mümkün olmuştur. Kültürün geniş ölçüde yayılması ve insanlığın adalet, hürriyet ve barış için eğitilmesi insan haysiyeti için elzem olduğu gibi bütün milletlerin karşılıklı yardım ve alâka anlayışı ile yerine getirilmeleri gereken kutsal bir ödevdir. Yalnızca hükümetlerin siyasî ve ekonomik tertiplerine dayanan bir barış, dünya milletlerinin toplu, devamlı ve samimî bağlanmalarını sağlayan bir barış olamaz. Bundan ötürü, başarısızlığa uğramaması için barışın insanlığın fikir ve manevî birliğine dayanması gerekir."

Unesco sözleşmesinin baş tarafındaki başlangıç kısmından aldığım bu satırlar, dikkat buyrulmuştur. Atatürk'ün ifadelerindeki ruk ve mânasının tamamıyla dengidir.

Unesco'nun ilk hazırlık çalışmaları ikinci dünya harbinin en buhranlı sıralarında, Londra'da bombardıman ateşleri altında başlar. Ne garip bir yakınlıktır ki, Atatürk de İstiklâl Savaşı esnasında düşman ordularının Polatlı'ya yaklaştıkları o buhranlı günlerde Ankara'da bir Maarif Kongresi toplamak üzereydi. Terbiye davalarına daha o zamandan elini koyan Atatürk bu kongreyi açış nutkunda "yaşamak hakkımızı müdafaa üzere toplanan Büyük Millet Meclisi'nin Ankara'da açılışı ile bir yıl sonra "Türkiye'nin millî maarifini kuracak Türkiye Muallimler Kongresinin de Ankara'da açılmasını sevinçle selâmladıktan sonra şöyle der :

"Vasi ve kâfi şerait ve vesait malik oluncaya kadar geçecek eyyam-ı cidalde dahi kemal-i dikkat ve itina ile işlenip çizilmiş bir millî terbiye programı vücuda getirmeye ve mevcut maarif teşkilâtımızı bugünden müsmir bir faaliyetle çalıştıracak esasları ihzar etmeye hasr-ı mesai etmeliyiz."

Atatürk bu nutkunda o zaman mevcut maarif sistemini çok geri ve medenî ihtiyaçları karşılamaktan çok uzak bulunduğunu belirttiikten sonra ilerisi için yeni, yepyeni bir sistem hazırlanması lâzım olduğunu söyler. Görülüyor ki Atatürk için terbiye, kültür davası, istiklâl ve millî hakiyet bakımından millî savunma davası gibi ön

safta gelen bir davadır. Unesco zaviyesinden de bakılınca, milletlerin kültür ve terbiye davaları yine milletlerin hercümereç oldukları harp ve daima özlenilen devamlı barış davalarıyla başbaşa gitmektedir. Onun içindir ki Unesco, Birleşmiş Milletler teşkilatı içinde özel bir mâna taşıyan bir kurumdur. Bir terbiye ve kültür kurumudur.

Fakat Atatürk'ün Unesco gibi bir müessesenin mânasını daha çok önceden sezmiş olması insani adeta şaşırtır.

Seziş, dedim. Hayır. Seziş değil, milletlerin, zamanın ve tarihin öğettiği gerçekler üzerinde derin bir muhakeme ve tahlil neticesi olan açık, kesin bir görüş. Esasen daha İstiklâl Savaşının ilk günündenberi Avrupa ve dünya siyasi ve içtimai olaylarını onun kadar doğru ve isabetli bir tahlile tabi tutan devlet adamı hemen hiç yoktur. Hayatının sonuna kadar iç ve dış meselelerde isabetle aldığı kararlar bu fikir kudretinin verimlidir. Bütün İstiklâl Savaşı ve yeni Türk devletinin kuruluşu safhalarına ait çalışmalarında onda şu hakim fikirlere raslarız: Yaşadığımız devir imparatorluk gibi tarihî müesseselerin bütün dünyada tasfiyeye uğramakta olduğu bir devirdir. Millî kütelleri ayakta tutacak olan şey yalnız istiklâl ve millî hakimiyet esaslarıdır. Osmanlı İmparatorluğunun tasfiyesi, dünya ölçüsündeki bu hareketin bir sahifesinden başka bir şey değildir. Milletler ancak istiklâl ve millî hakimiyetlerine dayanarak ayakta durabilirler.

Atatürk 1927 yılındaki bir konuşmasında o sıralarda tercümesi yeni neşredilmiş olan İngiliz tarihçilerinden Wells'in kitabından bahseder. Bu kitabın son sahifeleri "Dünya tarihinin müstakbel safhaları" başlığını taşımaktadır. Atatürk: "Bu mutaleatta istihdaf olunan mesele, (fransızca olarak) "Un gouvernement fédéral mondial-Cihanşümül bir ittihad-ı hükümettir" der. Atatürk, Wells'in kitabının bu bahsini tam olarak hülâsa eder. Yirminci yüzyılda medeniyet ve cemiyet şartlarının eski yüzyıllara nazaran esaslı bir tarzda değiştiğini, harblerin önüne geçilemeyecek birer medeniyet afeti haline geldiğini izah eden Wells, bu tehlikeyi önlemek için hükümetlerin bir araya gelerek bir dünya federasyonu yapmalarından başka çare olmadığını söyler.

Dünya hükümetlerinin bir federasyonu fikri bugün için de bir hayaldir. Wells'in medeniyetin ıstırahını teşhis edişi yerindedir, doğrudur. Fakat reçetesine, tavsiye ettiği ilâca gelince...

Atatürk bu meseleyi tahlili neticesinde "Cihanşümül bir ittihad-ı hükümet tahayyülünün tatlı olduğunu inkâr edecek değiliz" diyor. Fakat, dikkatinizi rica ederim, böyle bir düşünceyi abes olarak kökünden reddetmiyor. Meseleye kendi görüşü ile yeni bir mâna veriyor. Gerçekten

Atatürk, dünya milletlerinin kendi aralarında birbirlerine yaklaşabilmesi için daha önce şu bir kaç şartın meydana gelmesi icab ettiğini söylüyor:

1 — Bütün beşeriyetin tecrübe, malûmat ve tefekkürde teali ve tekemmülü.

2 — Hıristiyanlıktan, Müslümanlıktan, Budizmden sarfinazar ederek basitleştirilmiş ve herkes için anlaşılacak hale konulmuş alemşümül, saf, lekesiz bir dinin tesisi.

3 — İnsanların şimdide kadar kavgalar, levsiyat, kaba arzu ve işihalar arasında bir sefalet-hanede yaşamakta olduklarını kabul ederek bütün vücutları, zekâları zehirleyen ufunet tohumlarına galebe etmeye karar vermesi.

Bu sayılan şartlardan ilki yani "Beşeriyetin tecrübe, malûmat ve tefekkürde teali ve tekemmül etmesi", Unesco'nun gayesi değil de nedir? Atatürk, daha mesut bir gelecek için terbiye ve fikir şartını en başa almıştır. Onun kendi milleti için düşündüğü, tatbik ettiği şey de esasen budur. Bugün Birleşmiş Milletler sistemi içinde Unesco'ya düşen ödev de işte bu gayeye hizmet etmekten başka bir şey değildir.

Wells'in dünya ölçüsünde bir barış teşkilatına lüzum olduğu mütaleası birinci dünya harbinden sonra kurulan Milletler Cemiyeti ile gerçekleşme yolunda bir adım atar. Milletler Cemiyeti ile birlikte bir fikir işbirliği teşekkülü de meydana gelir. Bunun adı da Institut de Coopération Intellectuelle dir. Fakat ikinci dünya harbinin sonunda yerini Unesco'ya terk ederek Milletler Cemiyeti ile beraber tarihe devrolan bu kültür organı ile Unesco arasında büyük fark vardır. Unesco, evvelkisinin aksine, sade nazari, pasif bir organ değil, aktif ve tabir caizse pragmatik bir gaye takip eden bir kültür ve terbiye organıdır. Dünya ölçüsünde bir barış organı kurulması lüzumunu idrak edenler arasında, Atatürk'ten evvel bu müessesenin insanların terbiye ve kültür meseleleriyle bu derece yakın bir ilgisi olduğunu sezmiş olanlar pek azdır. Atatürk'ün sezişi, ikinci dünya harbinden sonra gerçekleşmiş ve Unesco bu mânada vücuda gelmiştir.

Türkiye, bugün, Birleşmiş Milletler ideolojisini veren İnsan Hakları andlaşmasındaki ana prensiplerin hemen hepsinde ileri adımlar atmış yeni bir devlettir. Memleketimizde demokratik esaslar ve bütün hürriyetler müessesleşmiş veya bu istikamette gelişmek yolundadır. Bugün dünya yüzündeki memleketlerin bir çoğunda bu esaslar dan henüz pek çoğu millî müesseseler haline gelmemiştir.

Atatürk hiç bir millet aleyhine hiç bir kin telkin etmedi. Atatürk bizzat kendini hiç bir Türk ferdinden ayırt etmedi. Atatürk bir çok

garp memleketlerinden önce kadınla erkek arasındaki eşitliği tam olarak sağladı. Kız ve erkek bir arada okumak ve çalışmak yollarını açtı. Atatürk bizzat yeni harflerle tahta başında ders veren bir öğretmen oldu. Atatürk millet mekteplerini, halkevlerini kurdu. Atatürk güzel sanatları yükseltmeye çalıştı. Atatürk, en büyük varlığımız olan Cumhuriyeti yani ferdin hürriyetlerinin teminatı olan millî hakimiyeti timsal-
leştiren bu kutsal varlığı gençliğe emanet etti. Kısaca, Atatürk, bugün her biri Unesco zaviyesinden ayrı bir değer taşıyan inkılaplarıyla dünya ölçüsündeki bir fikir hareketinin büyük öncüsüdür.

Burada bir duygumu ve bir vicdan

borcunu yerine getirmek isterim: Kurulduğu tarihtenberi Unesco konusu ile meşgul olurken her an, her meselede daima ve daima Atatürk'ün manevî büyüklüğünü hayranlıkla ve bir irade kaynağı olarak duydum. Unesco işlerinde vazife aldığım her yerde ve her toplantıda memleketimin, milletimin şerefi olan Atatürk'e bu hisle ve dört elle bağlandım. Onunla ne kadar öğünsek azdır.

İşte bir cümlesi ki daima hatırdan tutulmaya değer: "Birbirimizi irşat ve halkı tenvir etmekte yalnız fayda vardır". Unesco'yu meydana getiren üye devletler arasında elbirliğiyle çalışma ruhu, bir cümle halinde ifade edilmek istenirse bundan daha iyi bir şekilde ifade edilemez.

S A H İ D E N

Yaşamak sahiden güzel şey
Sabahleyin evimizin kapısından
Sokağa adım atmak
İlk kahveyi
İlk sigarayı içmek
Denizde maviyi
Ağaçta yeşili görmek
Denize ağaca dalıp dalıp
Maviyi yeşili görmemek
Köpükler dalgalar kasırgalar
Yosunlar deniz anaları balıklar
Sonra bütün bunlar kadar
Bunlar gibi
Caddeler apartımanlar tiyatrolar
Park
Homurdanarak geçip giden kamyon
Tıpkı bunlara benzer gene
Dostlar
İnsan yüreğimize sevgi
Öfke hürlük
Güzel şey hayal etme gücü

Sabahattin Kudret AKSAL

İŞİĞİN KARANLIKTAKİ AĞIRLIĞI

Bir büyük sahipsizlik
Bir büyük siyah
Üşür de kaybolur
Göğün gerçeği
Bu senin kederin
Susuzluğun
İnancın
Ve sevdiklerin hep
Hapsedildiği mesafede
Parlar kuzey yıldızı
Ayrılmaz
Akıldan ve gönülden
Gölge bir yalnızlığı yaşatır boşlukta
Kıvılcıklar duranlar
Acısı uzak kürelerin
Akseder birbirine karşı
Sarığından arkadaki sarılığın
Geçer saman yollarının rüzgârı
Gönül sever ya bellisiz
Nerde mavi şey
Uykusu
Uyanmıyanın sonsuzlukta
Garip saadeti
Bilinmeyenin
İnsancıl bir ayrılık
En uzak atmosferlerden
Belki çok aydınlıktır zamanları
Belki hiç
Gecede düşünüyorum düşünüyorum
Soğuk gökyüzü
Ağırlığım eşit
Işığın karanlıktaki ağırlığına

Fazıl Hüsnü DAĞLARCA

SILVIO PELLICO

Suat SİNANOĞLU

Napolyon'un kurduğu imparatorluğun yıkılması üzerine, Viyana kongresinde 1815'te alınan karara göre İtalya tekrar bir takım kiralıklara, prenslik ve dukalıklara ayrılıyordu. Avusturya, Lombardya'yı, Veneto'yu, Friuli ve Istria'yı ele geçiriyor, diğer küçük devletlerin iç işlerine karışmak hakkını kazanıyordu. Böylece devletlerinin başına dönen kiral ve asilzadeler, Fransız İhtilâlinin getirdiği yeni hürriyet ve eşitlik prensiplerini tanımayarak, içtimaî sınıfların menfaatlerine aykırı olarak, eski müstebitçe nizamı ve imtiyazları iade etmek istemişlerdir. Bu vaziyet, İtalya Risorgimento'suna daha 1815'ten itibaren kendine bir program çizmek fırsatını vermiştir. Bu program, Viyana kongresinin İtalya için uygun gördüğü siyasî düzeni yıkmaktı. İtalya Risorgimento'suna fikrî ve amelî sahalarda ilham veren manevî kuvvet, Romanticismus olmuştur: çünkü romantik cereyan, bilhassa edebî bir hareket olarak belirlemekle beraber, içtimaî hayatın içine nüfuz etmiş, yeni ideallerin, millî geleneklerin, millet kültürünün, dinî ve vatanî hislerin doğmasına yol açmıştır. İtalya'nın hemen hemen her yerinde kurulan irticaî hükûmetler, yüksek ve orta sınıfların düşmanlığını kazanmakta gecikmemiştir. Fransız İhtilâlinin eşitlik prensiplerinden feyiz alan yeni bir şuur teşekkül etmişti: irticaa isyan eden bu şuurdu. Hoşnutsuzluk halkın aşağı tabakalarına ve bilhassa köylüye sirayet edememişse de, bilhassa büyük merkezlerde o kadar almış yürümüştür ki, kısa zamanda —menşei Fransa'da olan ve vaktiyle başka gayelerle kurulan bir teşkilâtı kabaca taklit eden, onun acaip ve mistik sembollerin-

den, hattâ isminden istifade eden— "Carboneria" adı ile meşhur bir gizli cemiyet bütün yarımadaya dal budak salmakta gecikmemiştir.

"Carboneria", yayıldıkça tek bir idare merkezinden ve program birliğinden uzaklaşmış, her yeni yerleştiği bölgede o bölgenin mahallî problemlerini halle matuf bir hareket olarak belirtmiştir. Böyle olmakla beraber, muhtelif bölgelerde yaşayan liberal fikirli aydın zümrelerini birbirine bağlayan müşterek meseleler de vardı: bunlar her şeyden evvel meşrutiyet istiyorlardı. 1821 Napoli isyanı askerî bir harekettir: gayesi, kiral Ferdinando'yu hürriyet nizamına saygı göstermeye icbar etmektir. Aynı yılın mart ayında Piemonte'de patlak veren hareket aynı mahiyetteydi ve aynı gayeyi güdüyordu. Yalnız burada isyana önyak olan kimseler genç fikir adamlarıydı. Bunlar "vatan şairi", büyük tragedya yazarı Alfieri'nin ulu ideallerinden ilham alan ve meşrutî hürriyetlerin elde edilmesinin ancak yabancı işgalden kurtulmakla mümkün olacağını sezen faal ve atılgan insanlardı. Her iki hareket te muvaffak olamamıştır. Fakat için için işleyen bu fikirler ve fiiliyata geçmek arzuları birkaç sene sonra, Giuseppe Mazzini'nin 1823 yılında kurduğu "Giovine Italia"sı ile ilân ettiği İtalya'nın istiklâli ve birliği idealine inkılâp etmiştir.

*

Silvio Pellico gençlik yıllarını işte böyle bir siyasî ve içtimaî muhitte geçirmiştir. 25 haziran 1789 yılında Saluzzo'da, dindarlığı ve dürüstlüğü ile tanınmış orta halli bir aileden doğan vatansever,

yirmi yaşında, o zaman Avusturya imparatorluğuna tâbi olan Milano şehrinde yerleşmiş, burada devrin en meşhur simaları ile tanışmak imkânını bulmuştur. Klâsikliğin baş müdafii Monti ve romantik şairlerin en büyüğü Foscolo ile ahabp olmuş, ikisinin arasında çıkan şiddetli ihtilâfları karakterinin uysallığı ve tatlılığı ile çok defa yatıştırılmaya muvaffak olmuştur. Kendisi iki sanat anlayışı arasında uzun bir bocalama devresi geçirmiştir: sade ve ışıklı ruhu onu klâsik anlayışa çektiği halde, romantiklerin vatan duyguları ile mücehhez taze ve sürükleyici bir kuvvet olarak ortaya çıkması üzerinde derin bir tesir yapmaktan geri kalmamıştır. Ve nihayet, tıpkı —her ikisini de sevdiği halde— Monti'den çok Foscolo'ya bağlandığı gibi, sanat hayatında da klâsiklerle romantikler arasında patlak veren şiddetli ve şiddetli olduğu kadar da —kanaatimizce— vuzuhtan ve derin bir kavrayıştan uzak kalan polemikte Romantiklerin tarafını tutmuştur. Fakat kendi eserlerinde, hususiyle, edebî faaliyetinin en parlak muvaffakiyetlerinden biri sayılan *Francesca da Rimini* adlı tragedyasında klâsiklikle romantiklik arasında kalmıştır. 1815 yılının ağustos ayında ilk defa temsil edilen *Francesca*'sı çok beğenilmiş ve yarım asır kadar İtalyan sahnelerinde tekrar edilmiştir.

1818'de Kont Luigi Porro Lambertenghi'nin etrafında toplanan birkaç genç *Il Conciliatore* adında bir dergi çıkarmaya başlamışlardır. İtalyan romantikliğinin ilk izahını yapan Giovanni Berchet, Federico Confalonieri, Pietro Borsieri, Gian Domenico Romagnosi bunların arasındaydılar. Silvio Pellico, derginin en faal üyesi olmuştur. Daha ziyade edebî mevzularla meşgul olmakla beraber, dergiyi çıkaranlar liberal temayüllerini icap ettiği kadar gizliyemediklerinden, Avusturya hükûmeti onüç ay sonra *Il Conciliatore*'nin kapatılmasını emretmiş ve ilk fırsatta bu gençlerin bir kısmını "Carboneria"ya mensup olmak suçu ile

ağır cezalara çarptırmıştır. Sonradan hapishane arkadaşı olan Pietro Maroncelli'nin teşviki ile Pellico da bu gizli cemiyetin üyesi olmuştu. Arkadaşının tevkifinden bir hafta sonra, 13 ekim 1820'de kendisi de tevkif edilmiş, mahkemesi görülmek üzere gönderildiği Venedik'te ölüme mahkûm olmuş, fakat imparator cezasını yirmi sene ağır hapse indirmiştir. Cezasını çekmek üzere Moravya'da Brünn şehrinin dışında bulunan Spielberg kalesine kapatılmıştır. Spielberg kalesi, sayısız İtalyan vatanseverinin uzun yıllar her türlü mihnete ve ıstıraba katlandığı, pek çoğunun da can verdiği lânetli yer olarak meşum bir şöhret kazanmıştı. On sene sonra, 1830 yılının ağustos ayı sonuna doğru, imparatorun affına uğriyarak hürriyete kavuştuğu zaman, Pellico "siyasete küsmüş bir insandı". Esasen faaliyet adamı ve enerjik bir karaktere sahip olmıyan vatansever, uzun hapis yılları boyunca insanların mücadeleleri ve mukadderatı üzerinde düşünmek imkânını bulmuş ve hayatının geri kalan kısmında takip edeceği yolu katıyetle tespit etmişti.

En sevdiği arkadaşlarının, ailelerinden ve vatanlarından uzakta, hapishane köşelerinde öldüğünü görmüş veya işitmişti; kendisi bizzat bir daha tahammül edemeyeceği ıstırapla dolu on yıl geçmişti. Bu uzun tecrübe ona tahakküm edenler, polis hafiyeleri arasında bile asil ruhlu, iyi insanların mevcut olduğunu göstermişti. Esasen dindar bir muhitte yetişmiş olan Pellico, katolikliğin insanlara karşı telkin ettiği kayıtsız şartsız muhabbet duygusunu yeni hayat görüşünün temeli yapmıştır. Aile dostu bir papazın tavsiyesine uyarak, hapishane hayatını tasvir eden *Le mie prigioni*'yi bu ruh haleti içinde yazmıştır. 1832 yılının kasım ayında yayınlanan eseri hiç ummadığı bir fırtınanın kopmasına sebep olmuş, koyu katolikler, onun Milano'da geçirdiği gençlik yıllarını hatırlıyarak, bu imana dönüşüne inanmamışlar, en heyecanlı vatanseverler de onu dincilikle ve

liberal fikirlere ihanetle suçlandırmışlardır. Fakat kitap halk tarafından beğenilmiş ve tutunmuştur. Çünkü *Le mie prigioni* her şeyden evvel iyi ve açık kalpli bir insanın özentsiz kaleminden çıkmıştı; bir sanat eseri olmak iddiasında bile değildi. Ama dil bakımından ve daha başka bakımlardan kusurları eksik olmayan bu kitap Pellico'ya ve Pellico gibi vatanları uğruna her türlü mihnete katlanmış veya canlarını vermiş kimselere karşı bir sempati uyandırmıştır. Pellico'nun geçirdiği ve şahit olduğu korkunç eziyetleri, kimseye lânet etmeden, tevekül dolu bir dille anlatması, ve bunları küçük sahneler, kısa muhavereler, çeşitli insan tipinin tasvirleri arasında, hâkim bir beşerî şefkat duygusu içinde bahis mevzuu etmesi, tahakküm edenler arasında dahi gördüğü iyilik ve ruh asıllığının emarelerini kaydetmesi, neticede, düşmanlara alev saçan en coşkun ve hitdetli bir lisandan daha müessir olmuş ve kitap —müellifi bir ahlâk dersi olmasını istediği halde— İtalyan vatanseverliğinin en şanlı bir vesikası olarak bütün İtalya'da şöhet kazanmıştır. Bu yüzden, haklı olarak, *Le mie prigioni*'nin Avusturya imparatorluğuna kaybedilen bir muharebeden fazla zarar verdiği söylenmiştir.

Silvio Pellico hapisten çıktığı andan ölümüne kadar kendine çizdiği yoldan ayrılmamış, Torino'da yerleşerek, edebî faaliyeti ile meşgul olmuştur. Fakat ne bir aralık Alfieri'den sonra İtalya'nın en büyük tragedya şairi telâkki edilmesine yol açan tiyatro eserleri, ne de lirikleri edebî şöhetine bir şey katmamıştır. 31 ocak 1854 yılında, Torino'da ölen Pellico'nun adını nesilden nesle nakledilmesini temin eden eser *Le mie prigioni*'dir.

Bu eseri İtalya dışında da rağbet görmüş, muhtelif dillere tercüme edilmiştir. Fransızca tercümesi, gençlik ve hapisane arkadaşları Pietro Maroncelli'nin alâkası ile, De Latour tarafından yapılmış, 1833'te Paris'te yayınlanmıştır.

Böylece Silvio Pellico, bu eseri sayesinde, İtalya Risorgimento'sunun en cana yakın ve en müessir simalarından biri olmuştur. Pellico, dâvanın büyüklüğü ile mütenasip büyüklükte ve kudrette bir şahsiyet değildir. Fakat Saluzzo'lu vatansever, kendi iktidarı nisbetinde ve kendi bakımından o büyük dâvaya yapabileceği en büyük hizmeti yapmış ve İtalyan klâsikleri arasında yer almaya hak kazanmış bir insandır.

*

Memleketimizde İtalyan edebiyatının ilk tanınan eserlerinden biri *Lemie prigioni*'dir. Bu kitabın, Fransız kültürüne âşina olduğu kadar diğer Batı edebiyatlarına yabancı kalan Tanzimat devrinde dilimize çevrilmesi herhalde bir tesadüf eseri değildir. Rezaizade Mahmut Ekrem, tercümesinin¹ başına koyduğu kısa önsözünde, bu işe "lisan hocasının tavsiyesi ile" giriştiğini söylüyorsa da, bunu herhalde asıl gayesini gizlemek için iddia etmektedir. Eserin adını türkçeye çevirmeyip aynen muhafaza etmesi, Silvio Pellico hakkında en küçük bir bilgi vermekten kaçınması, aslının italyanca olduğunu dahi kaydetmemesi, o hürriyet-sizlik devrinde takibata maruz kalmaktan korktuğunu gösterir. Öyle anlaşılıyor ki Rezaizade Ekrem'in en güzel manzumesi olarak kabul edilen "Yakacıkta mezarlık âlemi"nde görülen ihtiyatlılık burada da hâkimdir. Hakikatte mütercim bu eseri, istibdada karşı nefret uyan-

¹ *Mes prisons*, par Silvio Pellico-Meprizon. Tercümesi Mahmut Ekrem. İlk basılış, 1291 (1875). İstanbul, Tasviri Efkâr Matbaası.— Daha evvel *Tarakkî* gazetesinde tefrika edilmiştir: tefrika edilmeye başlandığı tarih: 7 cemaziyülevvel 1288 (1870). Namık Kemal'in bu tercüme hakkında Magosa zindanında yazdığı bir *Muahaze*'si vardır. Eser ağdalı ve özentili bir osmanlıca ile tercüme edilmiştir. Mütercim, İtalyan edebiyatından habersizdir: lüzumsuz birkaç nota mukabil, eserde adları geçen iki meşhur şahsiyet- Foscolo ve Monti- hakkında dahi hiç bir açıklama yoktur. Baskı son derece itinasızdır.

dırdığı için, hürriyet âşıklarını terennüm ettiği için türkçeye çevirmiştir. Romantik İtalyan Risorgimento'sunun bu ihtirassız, uysal karakterli, engin ruhlu şahsiyetinin, benzer içtimaî şartlar içinde yaşayan Türk hürriyetçilerinde alâka uyanacağına inandığı için çevirmiştir. Bizat Namık Kemal, Silvio Pellico'nun eserinden ilham alarak, *Le mie prigioni* için yazdığı "muahaze" nin son kısmında, kendi zindan intibalarından bahsetmiştir. Hattâ Ziya Paşa'nın Rousseau'yu örnek tutarak yazdığı *Nâme-i Âmâl* ile Namık Kemal'in bu yazısı edebiyatımızda yeni bir çığırın açılmasına, hâtırât nevinin yer etmesine sebep olmuştur.

Le mie prigioni, ikinci bir defa, dilimize 1946'da B. Ragıp Ögel tarafından çevrilmiştir.² Tanzimat devrinin Fransız edebiyatına sathî âşinalığına karşılık bugünkü Türkiye Batı kültürüne bir bütün olarak ve derinliğine nüfuz etmeye çalışmaktadır; bu çalışmaların en zengin kaynağı Millî Eğitim Bakanlığının yayınladığı "Dünya edebiyatından tercüme-ler" serisidir. İşte bu ikinci tercüme bu serinin İtalyan klâsikleri arasında yer almıştır. Serinin mahiyetinden de anlaşılacağı üzere, gayesi, İtalyan gençliğinin kültür şuurunda yaşayan bir müellifi Türk aydınlarına tanıtmaktır.

² Silvio Pellico, *Zindanda*. İstanbul 1946, Millî Eğitim Basımevi. Tercüme doğrudan doğruya İtalyancadan yapılmıştır. Girişi ve notları yoktur. Sağlam bir sanat, tercüme ve dil anlayışı ile meydana getirilmiştir. Kusurlarına rağmen, bilhassa aslının dil ve ifade sadeliğine sadakat bakımından, ilkinden çok üstündür.

K I S A H Ü L Y A

Tenhada suların kararına vakti
Birden hayalinle doldu yalnızlığımız
Sendin yavaş yavaş yaklaşan gece
Göklerde beliren binlerce yıldız
Sendin serin esen deniz rüzgârı
Tepelere doğru artsız arasız
Sendin uzaklarda yanan lâmbalar
Şehrimiz mesut gecesinde evimiz barkımız
Birden bir vapur düdüğü geldi Boğazdan
Gece geceydi yıldızlar yıldız
Rüzgâr rüzgâr oldu lâmbalar lâmba
Ben ise tenhada bir garip yapıyoruz.

Columbus, Ohio, 1951.
Turhan OĞUZKAN

E L G R E C O

Suut Kemal YETKİN

Asıl adı Domenico Theotokopoulos olan *El Greco*, 1541'de, Girit'in Kandiya kasabasında doğmuş 7 Nisan 1614'de İspanya'nın Toledo şehrinde ölmüştür. Kandiya'da Athos papazlarından ilk resim bilgilerini aldıktan sonra İtalya'ya gitmiş, bir müddet Venedik'te ve Roma'da bulunmuştur. Onun Tiziano'nun atelyesinde çalıştığı biliniyor. Michelangelo'nun ve Tintoretto'nun tesirlerini taşıyan bu ilk devrenin resimleri, onu sıcak renkli iyi bir Venedik ressamı olarak göstermektedir. El Greco'nun asıl sanat hayatı, 1575'de İspanya'ya gidip Toledo'ya yerleşmesinden sonra başlar.

Toledo, II. Filip devrinin, o zamanki muhtaassıp ve mağrur İspanya'nın gerçek kalbi idi. Mistik bir havaya bürünmüş olan bu şehirle, muhayyelesinde dinî hayaletlerin yaşadığı Greco arasında esrarlı bir yakınlık vardır. Onun, bu şehire yerleşmesinin sebebi de belki bu yakınlıktır. Greco, Toledo'ya gelir gelmez, çevrenin tesirinden kendisini kurtaramaz, onun havası ile, manzaraları ile kaynaşır. Burada, kül rengi tepeler, haşin ve hüznü beyzadeler arasında, gerçek üslubu belirmeğe başlar. Artık İtalya'dan aldıklarını, Venedik'in sıcak renklerini, Roma'nın heyecan veren *monumental* şekillerini bırakacak, soluk renkleri, dinî tavırları alacaktır.

Ressam, Toledo'da kendine uygun gelen evi de bulur. Bugün, Greco müzesi olan ve 30 kadar odası bulunan bu evler topluluğunun bir tarihi ve kaderi vardır. Bu evin sahibi Marki dö Villena, büyüçülükle suçlandırılarak yakılmıştı. Ondan önce de, kralın mahremi olan Samuel Lévy adında biri orada oturmuş, o da kıralla olan yakınlığını hayatiyle ödemişti. Greco, havasını karanlık hatıraların ağırlaştırdığı bu evde iç huzurunu bulmuş, şaheserlerini bu evde yaratmış, bu evde gözlerini hayata kapamıştır. Debdebe içinde yaşayan, sofrasından müzisyenleri eksik etmeyen, ancak çok yüksek fiyatlarla eserlerinden ayrılabilen Greco, realitenin çerçevelerini kıran ressamın başında gelir. Cervantes için olduğu gibi, onun için de, realitenin hiç bir ağırlığı, hiç bir maddî kesafeti, hiç bir sanat değeri yoktu. Onun eseri, Toledo'nun unutulmaz manzarası ile sanatçının ailesini gösteren kompozisyon gibi, bir iki tablo istisna edilirse tamamile dindir.

Ressamın aşırı olarak uzatılmış, bükülmüş figürlerini, en basit anatomi kaidelerine karşı gelen nisbetsizliklerini, onun gözlerindeki bozuk-

luğa verenler olmuştur. Hayatının sonlarına doğru gözlerinde belki bir astigmatizm olmuştur. Anma nisbetlerin aşırı surette uzaması daha ilk eserlerinde kendini gösterir. Bu nisbetsizliklerin sebebini, sanatçının mistik bir dünyada yaşamasından, bu dünyada fizik kanunlarının hüküm sürmemesinde aramak doğru olur. Onun şekillerde gösterdiği serbestliği renklerinde de görürüz. Çizgileri gibi renkleri de zorba hayalinin ardından gitmektedir. Dikine yükselen dalgalı çizgiler, siyahla beyazın hâkim olduğu, bir nevi çilekş iradesile fakirleştirilmiş olan renkler, her şey, derin, harikulâde bir ifadenin emrindedir, ve yükselen bir duaya benzemektedir. Greco'nun kompozisyonları enine değil, boyunadır. Yayılmaz yükselir. Yer yüzü dünyasile, gök yüzü hayatını bir arada bulundurur. İşte İsa'nın vafatizi! öldükten sonra dirilme! Uruç! Çarmıha geriliş !..

Prado müzesinde bulunan *Öldükten Sonra Dirilme*, sanatçının çoğu tabloları gibi ensiz ve boyludur. Bütün şahıslar her zaman olduğu gibi son derece uzundur, vücutlar gerilmiş gibidir. Mezara bakan askerlerden biri, korkudan yere devrilmiş, sağ bacağı havaya fırlamış, açık renkli çizgisi, İsa'nın bütün kesafetten kurtulmuş, göğe doğru yükselen ince ve çok uzun vücudu ile devam ediyor. İsa ile askerın bacakları vücutlarıyla, biri birine karşı gelen ve bağlanan vücutları, bütün tabloyu aşağıdan yukarıya katederek, bir arabesk teşkil ediyor, ve ona, yükselen bir hareket veriyor.

Orgaz kontunun gömülüştün'den büyütülmüş iki baş

Bu iki orta figürün etrafında, diğer şahısların biri birine dolanmış kolları ve bacakları, kırık çizgileri, dar açıları çoğaltmakta ve Greco'nun istediği yükseliş intibarı uyandırmaktadır. Rönesans sanatçılarının üçgen veya ehiram şeklindeki kompozisyonlarına Greco, şeması kasırgadaki şimşegi andıran zikzaklı dikey kompozisyonu tercih etmiştir. Böylece onun yapmış olduğu figürler, kendini çeken göge doğru yükselirler. Sanat yoksullarının beceriksizlik dedikleri şey hakikatte bir sanat iradesinin neticesidir. Aynı sanat iradesini ressamın diğer eserlerinde de görürüz. Bütün Greco, bu yükseliştedir. Şekilleri tabii nisbetlerinden uzaklaştıran estetiğinin, dikey çizgilere, dar açılara olan düşkünlüğünün sırrı buradadır. Greco, sanat hayatında yol aldıkça, yüzdeki ifadelere ehemmiyet verecek, ilk zamanlar emsalsiz surette çizdiği elleri, anatomisi kendini rahatsız eden vücutları ihmal edecektir.

Greco'nun şaheseri sayılan *Orgaz Kontunun Gömülüşü*'ne bir göz atalım. Sanatçı, 1586'da yarattığı bu eserde olağanüstü bir âlemle, içinde yaşadığımız âlemin erişilmez bir ahengini gerçekleştirmiştir. Aşağıda çelik zırhı içinde, adeta ikiye katlanmış bir ölü. Göklerden inen iki aziz, onu tabuta yerleştiriyorlar. Arkadan, siyah giyimli asilzadeler, bu mucize sahnesinin heyecanı içinde... Ön plânda, tablonun sağında ve solunda bulunan iki figür, hüzünlü ve düşünceli çehrelerden vücut bulan frizin dayandığı iki karyatidi andırıyor. Bunların üstünde, tabiat üstü, ışıklı bir âlem açılıyor. Orada, İsa ile Meryem ölüyü bekliyorlar. Geniş kanatlı melekler, ebedî hayat bölgesile, ölünün biraz önce yaşadığı, yaşayanların da biraz sonra öleceği bölge arasında gidip geliyorlar. Bu tukız kompozisyonundan, sadelikle fakat kuvvetle boyanmış, birbirini örtmekte olan hacimlerden uhrevî, vakur, tatlı bir âhenk yükseliyor.

Toledo'dan bir görünüş

Orgaz kontunun Gml

Greco'yu sanatının zirvesine ulaştıran bu muhteşem eser, İspanya'nın en ura yerlerinden seyirciler çekecek kadar n salmıtı. Sanatçı bu eserinde olduğu gibi bütün dinî tablolarında, rüyalarını, vecitlerini yaatmıtır. Öyle ki onun plstik imknlarını imanından ayırmağa imkn yoktur. Resim dilini, içindeki mistik dünya yaratmıştır. Sanatçının tabii nisbetleri ve renkleri değiştirmesi bundandır.

Greco'nun sanatçı karşısında Avilalı Sainte Thrse'in Őu sözlerini hatırlamamağa imkn var mı? "Kendimde yaşamadan yaşıyorum, ve

Öyle yüksek bir hayat beklıyorum ki, lmediĐim için liyorum."

Onun aşırı derecede uzanan, bu dünyadan kopmak için gerilen, kıvranan insanlarını, bu sözlerden daha iyi hiç bir söz anlatamaz. Esrar ve imn, onun hayatından ayrılmayan iki unsurdur. Modern resmin öncüsü olan Domenico Theotokopolos, İspanyolca adıyla *El Greco*, gelecek nesillerin aydınlatacağı bir çok mesleler bırakmıştır. Açtığı ığırda, başta *Czanne* olmak tzere yürüyenlerin sayısı gün geçtikçe artıyor.

KLÂSİK EDEBİYATA DOĞRU

Melâhat ÖZGÜ

Devrimciliğimizin havası içinde edebiyatımızın yükselebilmesi için iki yol vardır: Biri batı edebiyatında yetişmek, öteki de halk edebiyatına doğru gitmek. Batı edebiyatında yetişmek, batının şaheserlerini örnek olarak almak demektir. Ancak bu örneklerle edebiyatımız kemalini bulacak, başlıbaşına bir varlık olacaktı. Bu inancı birçok aydınlarımız paylaştı. Bunun için de Atatürk devrinde bir yandan batı klâsiklerinin tercümesine, öte yandan da folklor araştırmalarına hız verildi.

Batı klâsikleri bütün feyizlerini antik edebiyattan, eski Yunan ve Romalılarından almışlardı. Onlarla ancak milletler klâsik devirlerini yaşadılar, onlarda edebiyatlarına temel buldular. Divan edebiyatımız ise bize böyle bir temel vermedi. Halk edebiyatımız da tutunacak direk bulamadı. Her milletin bir folkloru vardı. Buna rağmen temellerini onlar antik edebiyatta buldular; çünkü yüksek bir ülküyü yaşatabilecek, kahramanlıkları yükselebilecek bir edebiyattı bu. Antik edebiyatın terbiyevî rolü de buradan gelmektedir. Batı edebiyatlarının temellerini antik edebiyatla kurduktan sonra ancak milletler, romantik devirlerine girmişler, masallarını, destanlarını bundan sonra işlemeğe başlamışlardı. Biz ise önümüzde aydınlanan yollar üzerinde klâsisizmi ve romantizmi beraber yaşamak istedik, Batı edebiyatını içimize alırken, edebiyatımızdan da faydalanmak istedik ve işte bunun içindir ki bugüne kadar birçok eserlerimiz olduğu halde, üslûp bakımından tipik bir eser gösteremiyoruz. Klâsisizmin, romantizmin bir şaheserini vermeden, realizme özeniyor, gerçeği vermeli derken derin-

liklere inemiyor, satıhta kalıyor ve ancak her gün gördüğümüz çirkinlikleri gösteren eserlerle yetiniyoruz, sonra da bu türlü eserler karşısında zevkimizin yükselmesini bekliyoruz.

İtalya'nın Rönesans devrindeki sanatçıları, antik devrin dahiyane eserlerine hayran olmakla: Venus, Minerva ve Apollon heykellerindeki teknik mükemmellikleri idrâk etmekle ancak sanatın zirvesine çıkabilmişlerdir.

Rönesans sanatçıları bu tekniği büyük emeklerle evvelâ eski Yunan-Lâtin esatiri şahısları üzerinde çalıştılar ve onların usullerini öğrenerek kendilerine mal ettiler. Kadınlar arasında dünya güzeli, hıristiyanlığın hâkim olduğu bir devirde ancak Meryem ana olabilirdi. Erkekler arasında da güzel ancak İsa idi. Michelangelo ile Rafaello da bunun için Venus'un güzelliğini Meryem'de, Apollon'un da güzelliğini İsa üzerinde işlediler. Öteki aziz ve azizeler de, her biri halktan birer figür oldukları halde, bu esatiri güzellikleri aldılar. Bunun üzerine katolik kilisesi bile sanatın zirvesini gösteren bu heykelleri, resimleri kabul etmek zorunda kaldı ve ibadet yerlerini âdeta bir müze haline getirdi.

Buna karşılık Bizans'ın ve bütün Doğu Ortodoks kiliseleri azizlerinin tasvirleri için kendilerine örnek olarak eski Yunan-Lâtin eserlerini almayıp Samilerin kaba örneklerine dayandıklarından, onların sanatları bu merhaleye yükselemedi, İtalyan Rönesans'ının asil sanatına erişemedi.

Rönesans'dan sonra, Avrupa'da bütün milletler, sanat hayatlarının gelişme

ânında böyle hareket ettiler. Shakespeare, Rousseau, Goethe gibi dâhiler, halklarının terbiyesiyle yetiştikleri halde, eski Yunan-Lâtin tekniklerini öğrenmek için önce onların milletler arası olmuş konuları üzerinde denediler. Ruhları, ülküleri, işledikleri bu konularda belirdi. Bu sayede hem kendi milletleri için öz bir edebiyat yaratmış oldular, hem de kendilerine milletler arasında bir yer sağladılar. Bütün milletleri ilgilendiren bir konuyu işlemekle herkesin ilgisini çektiler. Bu konuyu işleyiş tarzı ile de milletlerinin özelliklerini belirttiler. Millî benlikleriyle milletlerarası bir varlık oldular.

Bizim bugüne kadar milletlerin bu ruh alanında bir eserimiz var mıdır? Bugüne kadar, bu ruh alanında bir şairimiz yer almış mıdır? Yok dersek, neden diye sorabilir miyiz? Çünkü biz Tanzimat'a kadar hep şarkın tesiri altında, Arap ve Acem'den sadece bir his ve hayal mahsulü olan eserlerini kendimize örnek aldık. Tanzimat'dan sonra da Avrupa olarak sadece Fransa'yı tanıdık. Duygularımız Fransız rasyonalizminin kaidelelerinde parçalandı. Öteki milletlerin varlıklarını ancak Birinci Dünya Harbinde duyabildik. Kendimizi de ancak İstiklâl Savaşından sonra bulabildik; ve işte o zaman ancak "hani edebiyatımız? hani sanatımız?" diye sorabildik. Bu sorular karşısında da Atatürk'ün- "Arkadaşlar, hedefimiz Akdeniz'dir!" dediği gibi, edebiyatımızın ve sanatımızın hedefi de her şeyden önce batı memleketlerinin klâsikleri ve bu klâsiklerin ilham kaynağı olan antik devrin edebiyatı oldu. Biz de ilhamımızı oradan alacak, klâsizmimizi ken-

dimiz yaratacağıktık. Bunun için de şüphesiz denemeler yapılacaktı. Fakat bu denemeler bir dünya görüşü istiyor, içinde dolaşacak geniş bir kültür alanı arıyordu.

Bu yolda tercümelerin, ilk hamlede pek başarılı olmadığı halde büyük tesirleri oldu. Çığırını da ilk olarak Selâhattin Batu'nun 1942'de, *Iphigenia Tauris'te* adlı eseri açtı. Bu eser üzerine bir çok yazılar yazıldı, tahliller yapıldı ve umumiyetle çok beğenildiği halde bir türlü benimsenemedi. Halbuki bu sıralarda Avrupa'da ve bilhassa Almanya'da, bu eser üzerinde konferanslar veriliyor, Selâhattin Batu'nun *Iphigenia'sı*, Goethe ve Euripides'inkiyle kıyaslanıyordu, Türk klâsizmine örnek gösteriliyordu. Bizde ise hâlâ "neden Ayşe değil de Iphigenia?" soruları soruluyor ve ancak *Iphigenia'nın* dünya çapında bir Ayşe'ye götürebileceği sezilemiyordu.

Nihayet 1943'de Selâhattin Batu'nun *Kerem ile Aslı'sı* çıktı. Bu eseriyle de şair sadece antik konulara sapanmadığını, antik konuyu işlerken öğrendiği teknikle devrimciliğimizin ruhuna ve amacına uygun olarak halka doğru giden yolda göründü. Halk şiirini, bu şiirin sade, parlak renklerini, folklorumuzdaki hayalleri, düşünüşleri, eski antik temeller üzerinde işlemenin mümkün olduğunu gösterdi.

Kerem ile Aslı'nın arkasından *Güzel Helena* bitti (1944). Bu sefer de şairin kişiliği antik güzelliğin yeryüzündeki Venus'unda aevlenerek Türk klâsizminin üçüncü eserini yarattı.

Gelecek sayımızda

Hilmi Ziza ÜLKEN

UNESCO ve MİLLETLER ANLAŞMASI FİKRİ

Y İ T İ R D İ Ğ İ M İ Z

Oktay AKBAL

“Çok değişmişsin” diyecekti, vazgeçti “sen hiç değişmemişsin” dedi.

Bu bakış ilki değildi. Oysaki ilk defa karşılaşmış gibiydiler. Yer üstünde bu gözleri, saçları, dudagın şu kıvrık halini sanki binlerce defa seyretmiş değil. Geceler, gündüzler dolusu onu yaşamış değil. Ayak ayak üstüne atmış. Bacakları eskisi gibi. Bir değişmeyen onların arzulanır, sevilmek istenen halî. Hep böyle papuçları. Hep böyle papuçları severdi. Hep böyle papuçları. Onu iki adım ötesinden değil, yılların gerisinde kalmış bir bakışla seyretmek isterdi. Şimdi on, on iki yıl öncenin gene böyle bir nisan ögle sonundaki, güneşin çekilmek üzere olduğu bir andaki halini, gene o bakışlarla seyredebilse. Saçlarının beyaz telleri azalsa, yüz çizgilerindeki acılar, kırışıklar, hayalsizlikler silinse gitse. Onu yirmi yaşın büyük aşkı olarak görebilse.

“Hiç değişmemişsin”

“Sen değişmişsin ama”

Her zaman bu kadar zalimdi o. Sözüni saklamazdı. Saklar mıydı? Belki de söyledikleri sakladıkları değil, bambaşka şeylerdi. O, bu sözleri bilememişti, tanıyamamıştı.

“Sen çok değişmişsin”

“Nasıl değişmişim”.

“Bilmem bana öyle geldi işte”.

Nasıl sözler fuzuli, boş. Ne deneceği bilinmiyor. Bakıyorlar birbirlerine.

“Oturalım mı Şu raya?”

Vapur kalkmıştı. Tenhaydı güverte. Rûgâr serince esiyor. Kadının sırtında ince bir rop var.

“Üşüme burda?”

“Yok, yok.”

Beni düşünüyor dedi kadın. Acaba seviyor muydu hâlâ? Muhakkak. Onu unutamazdı. Olamazdı bu. Seviyordu, hep on, on iki yıl öncesi gibi. Kafasında onun lise, üniversite öğrencisi hayallerini aradı. Bulamadı. Hayaller üst üste çekilmiş fotoğraf camları gibi. İçinden birini çekip almak imkânsız. Onun on yıl önceki halini hatırlıyamadı. Tektik parça parça sözler, hareketler, o kadardı hepsi. Meselâ, işte gene böyle bir deniz kıyısında idiler. Vapurda falan değil, bir ufacak kıyı kahvesi. Birer gazoz içmişlerdi. Sonra birer de kahve. Fal bakacaklardı çünkü. Bilmiyorlardı ya, atmışlardı kahve telvelerinin

kabartılarına bakarak. Çılgın gibi seviyordu. O da sever gibiydi. Çok gençti. On sekiz yaş ne demektî. Sanki hiç bitmiyecekmiş gibi gençlik önü sıra açılıyordu. Öyle sanmıştı ki hep böyle gidecek. Çaylar, balolar, sinemalar, flörtler, danslar. Bir yanda da bir erkeğin büyük aşkı. Elindeki oyuncaklarla yetinmeyen bir çocuk gibiydi. Her oyuncak onu bir yanda beklesin, o istediği zaman onları bıraktığı köşede bulsun istiyordu. Ama bu oyuncaklar insandılar. Kırıldıkları zaman ne yapıstırılabilir, ne de tamir edilebilirlerdi. O da bol bol oynadı. Tüketti hepsini. O kıyı kahvesinden bu vapura kadar yürüdüğü yol korkunç göründü gözüne. Ürperdi birden. Yakasını kaldırdı ceketinin.

“Üşüyorsan, aşağı inelim.”

Hep onu düşünüyor. Seviyor. Herşeye, bütün o gelmiş geçmişlere rağmen.

“Yok” dedi, bana kendinden bahsetsene. Ne yapıyorsun? Nerdesin?”

Adam bir sigara uzattı. Kadın istemedi. Kendisi yaktı bir tane.

Hep böyle içerdi sigarasını, diye düşündü kadın. Kızardı, alay ederdi onunla, bilmiyorsun sigara içmesini derdi. Gene öyle, sigara parmaklarından düştü düşecek.

“Söyleyecek çok bir şey yok” dedi. Çalışıyorum işte. Birkaç yıldır İstanbul’dan uzaklaştım. İki ay önce geldik. Yerleştik, yaşıyoruz.”

Söyleyecek şey mi yok! Bir kere son buluşmalarından beri neler olmadı, neler geçmedi. Evlendi, çocukları oldu. Karısını sevdi. Ötekini unuttu. Hatırlamadı. Yıllarca. Bazan bir tatlı esin gibi hatıranın rûzgârı eski yaprakları açıveriyordu. Onu nedense bir düşman gibi değil, bir vazgeçilmez yakını imiş gibi hatırlıyordu. Bunca olaylara, yanlışlara, aldanmalara rağmen.

“Ben de bir şirkette çalışıyorum. Hep eski evimizdeyiz.”

Sormamazlık edemedi:

“Karın, çocukların nasıl?” Biraz durdu, sonra: “Mesut musun?” dedi.

Saadet. Onu düşünmek, beklemek, eski çağlarının, o bomboş geçen günlerinin işiydi. Artık yer kalmadı ona. Aramak için vakit de. Sadece gündelik sevinçlerin, acıların hercümerci içindeydi o. Karısını bir zamanlar sevmiş olabileceğini de

unutmuş gibiydi. Artık o da herhangi bir kadındı. Rastgele evlenmişlerdi. Belki onunla da evlense sonuç gene böyle olacaktı. Bu iş böyleydi. Saadetin içinde olup olmadığını düşünmek bile saçmaydı, yersizdi. Yoktu öyle şey. Saadet, mutluluk denen şey, kişiğünün gerçekleşmemiş bir hayali, lüzumsuz bir umudu idi.

"Mesudum tabii" dedi. "Ya sen?"

"Ben de mesudum."

Güldü :

"Saçmalıyorum" dedi. "Yani saçmalıyoruz" diye düşündü.

Nasıl da biliyordu. Bakışları boşlukta buluştu. On beş yıl ötede kalmış bir duygu nerden çıkıp geldi bilinemez. Girdi aralarına. Kadının gözleri nemlendi. Başını dalgalara çevirdi. Köprü uzakta kalmıştı. Beyoğlu tarafı filmlerde gördüğümüz. Manhattan yarımadasının ilk görünüşünü hatırlatıyordu. Bunu da ilk defa gene o söylemişti.

"Bak senin Manhattan'a" dedi.

Galata kulesi, Tünel binası, hanlar, rıhtımlar, apartmanlar, vapurlar, şilepler, tramvaylar. Aradan geçip giden şeylerin farkında değildiler. Hep böyleydi zaten. Geçip giden zamanı kimse duymazdı bile. Zamansa onların farkına varmalarını zaten beklemezdi. Aşklar, umutlar geride kaldı, hep geride kalakaldı.

Seviştikleri günler herhalde çok güzel olmalıydı. Gerçekten kadının onu sevdiği bir an olmuş muydu? O zaman bilmiyordu. Seviyorum sanıyordu. Ama şimdi kadın, o duygularının aşktan başka bir şey olmadığını hissediyordu. Avucunun içinde aşkı yitirmişti. Sanmıştı ki her insanda bunu bulacak, duyacak. Sigarasını denize attı.

"İstanbul'dan uzak kalınca çok özledim" dedi adam.

"En çok neresini?"

"Boğazi, vapurları, Köprüyü, Beyoğlu'nu, sinemaları."

"Başka."

"Sevdiklerimi, tabii."

Ne mânasız lâflardı bunlar. Diyecekleri kalmamış insanların sözlüğüydü. Keşke birbirlerine hiç rastlamamış olsalardı. Hiç değilse bu kötü anın hatırası kalmaıyacaktı. Birbirlerini o eski günlerin insanları olarak hatırlıyacaktı. Bu tesadüf sihri bozmuştu. Aklına hep bir soruyu sormak geliyordu: "Niye evlenmedin sanki?" Sorulur şey miydi bu? Sadece birbirlerine bakıyorlardı. Sonra bakışlarını etrafta gezdirdiler. Lâf tükenmişti. İğne üstünde oturur gibiydiler. Erkek :

"Çok şıksın" dedi. "Her zamanki gibi."

"Yok canım, eski elbiselerim."

"Güzel ama, yakışıyor."

Altın ışıqla bir hava tutturmuştu biri. Yeni moda bir Fransız şarkısıydı. Solup giden yapraklardan bahseden bir şarkı. Hayat sevişenleri daima

ayırır, diyordu, ve deniz siler izlerini ayrılmış aşkların...

Niye şimdi bu şarkının sözlerini hatırlıyor? O zamanlarda başka şarkılar vardı. Bu yeni çıktı. Başkaları da on, on iki yıl sonra kendi serüvenlerini bu şarkılarla hatırlıyacak. Duyacak.

Martılar uzakta batıp çıkıyordu. Onları seyrettiler. Hava kararıyordu nerdeyse.

"Eve mi gideceksin?" dedi.

"Hayır, önce bir arkadaşına uğrıyacağım. Sen..."

"Benim de bir işim var, acele."

Sözleri kalpten değil de sanki lûgat kitabının her hangi bir sayfasındaki kelimelerin yan yana gelmesinden çıkıyordu. Boştu kelimelerin içi. Dolu olan bir şey varsa. Şu bakışların ötesindeydi. Orada yaşıyordu. Dilsiz, kıpırdamadan, nefes almadan. Bir daha hiç rastlamasak dedi adam. Çok bozulmuş, ben onu böyle düşünmüyordum. Çökmüş, yaşlanmış bayağı. Nasıl oldu. Birbirinin ardına geçip giden sabahların akşamların sona ermez akışı, sevilen bir varlığı nasıl olur da bu hale getirebilir. Belki kadın da böyle düşünüyordu onun için. Şu göbekli, tüccar yapılı erkek nerden çıktı? Aşk için yaşayan o tüy gibi uçucu, dağılıcı çocukla ne ilgisi var onun ?

Rahatsızdılar. Hep denizi seyrediyorlardı. Kadın birden :

"Çocuğın kaç yaşında?" dedi.

"Biri dört, biri bir buçuk"

"İki tane demek? Hangisini daha çok seviyorsun?"

Sözüm ona durumu düzeltmek istiyordu.

Adam güldü, bir şey demedi.

Kadın, ne mânasız lâf dedi. Vapur iskeleye bir an önce yanaşsa. Boşunaydı bu konuşmayı uzatmak. Yitirilmiş şeyleri hatırlamak, hatırlatmak. Eski bağlardan kopmalı, bizi yeni tanıyanlarla dostluk etmeli, sevimli, gezmeli. Eski aşklar sevgililer, yalnız rüyalarda kalmalı.

Tam bir İstanbul akşamıydı doğrusu. Kıp-kızıl bir ufuk. Lâciverte doğru giden bir gökyüzü. Martılar. Ufak motorlar. Tren sesleri. Işıqla çalınan havalalar. Aşına insan gülüşleri. Yıllar önce de böyle, yıllar sonra da. Yitirilmiş bir şeyler var. Ama ne? Bunu insan anlayamıyor.

"Ben dedi kadın, otobüse yeti:şeceğim, önden çıkacağım, sen otur istersen."

Kalktı. Adam da sevindi onun geleceğine, yerinden kıpırdamadı. Onu gene istediğim gibi içimde kurarım dedi. Gitsen daha iyi. "Güle güle" dedi, "Seni gördüğüme çok sevindim."

"Ben de, Allahasmarladık."

Uzaktan eskiden olduğu gibiydi. Saçları uçuyor. Çabuk çabuk yürüyor. İlk buluşmalarına geldiği gün de böyleydi. Aradan hiç zaman geçmedi sanki. Ardından seslenmek istedi, vazgeçti.

“Ne saçma konuştum” dedi. Bir söz bulamadım. Ne diyeceğimi bilemedim.

Karısı, çocukları evdeydiler şimdi. Yemek hazır. Gerçek olan buydu. Bu gündelik hayattı. Sabahla gidilen işler. Akşamla eve dönüşler. Yorgun argın uykular. Aşksız günler. Huzursuz gecelerdi. Hayat bu kadarcıktı işte. Geriye kalan ne varsa hep yitip gidecekti. Yitirilmiş şeyler

olacaktı. Yitiklere acımak da boştu. Aşklar, serüvenler gibi, o anılar içindeki insanlar da, onları çevreleyen nesnelere de yitip gitmeye mahkûmdu. Yitirilmiş şeyleri ise hiç aramamalı. İnsan sadece içinde bulunduğu şu zaman parçasını yaşamalı. Zaten o da yitip gidecekti, bir masal olacaktı günü gelince.

GECEYE GİRERKEN BALÂD

Elleri boş gezenler, benim için de gezin !
Kollarım koştum.
Eve varıp bıraksam
Taş veya kurşun çökecek yorgunluğu
Yenip tekrar çıkamam,
Kollarım koştum.
Odalardan birinde yorgun ikindi,
Yığılıp kalacağım kendimi bıraksam.
Çanta, ağır, çeker;
Gün boyu taşıdım, belim büküldü.
Odalardan birinde azıcık oturdum,
Yine yol göründü.
Evime bir varsam !
Elleri boş gezmek...
Sevincimden uçardım ben olsam.
İş dönüşü caddeler çekici,
Benim ellerim dolu.
Bir elimde çanta, sabahtan beri;
Bir elimde file, pazarda doldu.
Taş veya kurşun
Kollarım koştum.

Behçet NECATİGİL

MARMARA SOKAĞI

Büyük bir şehrin tam ortasında
İnsanlardan öylesine uzak
İnsanların inadına
Hayatı gönlünce yaşıyordu
Bu kadın.

Ben, kavgalardan dönmüştüm
Gönlümse nekahet devreinde
Emekli memurlar gibi boynu bükük
Bu genç yaşında.
Birdenbire, nasılsa birdenbire
Girdi hayatıma sessizce.

Küstah bir kadındı besbelli
Hayatı zevkince yaşıyordu
Ne büyük şeylere imreniş, ne hayranlık
Ne başkalarının tasası, ne ayıp
Ocak başında öperdim
Dayanamayıp.

Tüten çorbamızın yanında sâdece şarap
Ve onun dünyaya boşveren kahkahası
Böylece musikisi başlardı gecemizin
Bir musiki sâde, içli ve derin
Cümle sarhoşluğuna bedel
Büyük şehirlerin.

Ve biz, kimsesiz dostluğumuzda mesut
İhtiyaç duymadan başka insanlara
Yalnızlığın harikulâde bir şey olduğunu
İspat ederek
Biribirimize.

İnanıyorum kader
Bir anda değiştirir akışını ömrün
Bir tren giret istasyona
Bir tren gider
Başladığı gibi sessiz
Başladığı gibi münsaip şekilde
Biter hikâyemiz.

Ve yazılırken yirminci asrın tarihi
Kore Harbiyle bir arada
Bahsedilsin isterim hikâyemizden
Bahsedilsin Marmara sokağından
Sâdece
İki satırla.

ŞİNASI ÖZDENOĞLU

TÜRKİYEDE ÖĞRETMEN DERNEKLERİ

Hamdi Ragıp ATADEMİR

Bugünkü bilgimize göre, modern manasiyle, ilk öğretmen teşekkülü, "Merkezi Dersaadet'te olmak ve icabında taşrada şubeleri bulunmak" kaydıyla ve "İstanbul Muallimler Cemiyeti" adıyla 8 Mart 1918 de İstanbul'da kurulmuştur. Mütareke yıllarında maaşlarını alamayan İstanbul muallimlerinin teşebbüsü ile kurulan bu cemiyetin maksadı "Muallimleri yekdiğerine tanıtmak, onların ilmî, içtimai ve iktisadî ihtiyaçlarını ve mevki-i ihtiramlarını temine ve halkın irfanını yükseltmeğe çalışmak gibi hususat" dan ibaretti. Bunu, kendini hem meslek ve meslektaş hizmetine, hem de halkın irfanını yükseltmek gibi amme hizmetlerine veren, fakat tarihleri başka başka olan taşra derneklerinin kuruluşları takip etti. O kara günlerde doğan bu meslek dernekleri az zamanda büyük bir varlık ve faaliyet göstermekle kalmadılar; o zamanlar, millî ve ileri hareketlerin şuurulu merkezleri de oldular. ATATÜRK, her gittiği yerde olduğu gibi, daha 22 Eylül 1340 da ziyaret ettiği "Samsun Muallimler Birliği" nin defterine : "Samsun Muallimler Birliği heyetini tebrik ederim. Gösterdikleri münevver birlik asarı takdire sezadır. Samsun evlâtları bu birliğin feyzinden ne kadar müstefit olacaklardır. Bütün Türkiye'ye şamil, Muallimler Birliğinin, bütün milleti münevver birlik haline getirdiği zaman Türk Milletinin nasıl bir demir kitle olacağını düşünmek cidden büyük zevk ve saadettir. Bu kadar nurlu, bu kadar mesut netice verecek bir hedefin rehberlerini hürmetle selâmlarım." diyerek Gazi Mustafa Kemal imzasıyla takdirlerini bir vasiyet halinde öğretmen nesillerine ifade buymuşlardı.

Cumhuriyetin ilânından sonra, 1926 da Ankara'da, o güne kadar yurt içinde serpilmiş ve gelişmiş muallim cemiyetlerinin bir federasyonu halinde "Türkiye Cumhuriyeti Muallimler Birliği" adında ilk büyük meslekî teşekkülün kurulması teşebbüsü yapılmış ve aynı yıl içinde toplanan umumî kongrece son şeklini alan bir "Türkiye Cumhuriyeti Muallimler Birliği Yasası" kabul olunmuştur. Bu teşekkül, "bütün muallimlerin hukuk ve menfaatını sıyanet etmek, Muallimlik mesleğini lâyık olduğu mevkie çıkarmak, meslektaşların fikrî ve ictimai seviyelerini mesleğin kadr-u haysiyetiyle mütenasip bir şekilde ifâ eylemek,

yeni nesli asrî, iradeli ve Cumhuriyetçi yetiştirmek" ¹ Ve bu maksadı "İlmî, içtimai ve iktisadî esaslar dahilinde temine çalışmak" gayesile faaliyete geçmişti. Bu gayenin gerçekleşmesine hizmet için umumî merkez tarafından bir de dergi neşrine başlanmıştır.

Ne yazık ki, bu Birlik, umumî merkezde o günün bazı tesir ve ihtilatları karşısında uzun ömürlü ve faydalı olamamıştır. Esasen 1935 de Türkiye'de mevcut bütün Muallim cemiyetleri ardiardınca kapanmış; onların, birer cemiyet olarak, gerek meslekî, gerek fikrî ve içtimai hayatımızda oynamağa başladıkları feyizli rol bu suretle sona ermiştir.

Başka meslek teşekkülleri gibi, Öğretmen Dernek ve Birliklerindeki yeniden vücut bulması, ancak son demokratik harekete muvazi olmuştur. Türlü sahalarda gelişen Millî Eğitim hayatımız memleketin dört bucağına yayılmakta ve öğretmen sayısı da artmakta. Meslekî teşekküllerin temelinde bulunan demokratik gelişme ile daima büyümekte olan bu öğretmen kütlesinin dernekler kurup bir birlik halinde birleşmesi hemen hemen aynı zamanda olmuştur. Böylece türlü tahsil görmüş ve ilk, orta ve yüksek öğretim müesseselerinde, hattâ teşkilâtta çalışanların, meslekî yardımlaşma esasına göre, kısa zamanda bir dayanışma beraberliği yarattıkları; faaliyet serbestliklerini muhafaza eden bu derneklerin tamamıyla demokratik bünye ve şartlara uygun olarak, hem de eski derslerden ibret alarak, yeni bir zihniyet içinde bir birliğe doğru gittikleri müşahede olunmuştur. 1947 de bir çok vilâyetlerde ve bazı kazalarda faaliyete geçen derneklerin arzusu, Ankara Öğretmenler Yardımlaşma Derneği'nin daveti üzerine, otuza yakın derneğin gönderdiği temsilcilerin katıldığı bir kongrede yine merkezi Ankara'da olmak üzere, 15 Ağustos 1948 de "Türkiye Öğretmenler Yardımlaşma Dernekleri Birliği" doğmuş; bir yıl kadar sonra da, Vekiller Heyeti kararıyla, "Millî" vasfını da alarak "Türkiye Öğretmen Dernekleri Millî Birliği" adını almıştır. Her yıl bir başka şehirde toplanan Temsilciler Kurulunun seçtiği ve Ankara'da bulunanlar arasından teşkil edilen 7 aza-

¹ Yasa'nın 2. maddesi, Türkiye Cumhuriyeti Muallimler Birliği merkez neşriyatından : 1, 1921. Matbaay-ı Ebuuzziya.

dan mürekkep bir İcra Komitesi ve taşradaki derneklerin temsilcileri veya mensupları arasından seçilen on üyenin de katılımıyla 17 kişilik bir merkez Yönetim Kurulu ile çalışan Millî Birlik safalarında, memlekette mevcut, (140) a yakın öğretmen derneğinden hâlen (121) i yer almaktadır. Bu suretle her yıl yeni katılmalarla memleketin en büyük meslekî teşekkülü haline gelen bu Birliğin dışında kalan Erzurum, Kars, Van, Siirt ve Tekirdağ gibi bazı vilâyet derneklerinden başka İstanbul'da dört şubesiyle yurt içinde bir miktar ferdî azasıyla "Türkiye Muallimler Birliği" vardır.

Başka memleketlerdekilere farklı olarak, tamamıyla gayri siyâsî olan ve cemiyetler kanunu çerçevesinde faaliyette bulunan bu teşekküller hemen hemen aynı gayeleri güderler; meslek itibarı, meslektaş hak ve ihtiyaçlarını gözetir, öğretim ve eğitim ile ilgili ilmî ve teknik bütün meselelerde birlik hareketi sağlarlar.

Esasen Millî Birliğin kuruluşu böyle bir ihtiyacın ifadesidir. Artık Öğretmenlerin gerek toplu, gerek ferdî mesele ve işleri tetkik, selâhiyetli organların tasvip ve kararından sonra, neticeler ilgili makamlara arz ve teklif edilir, öğretmen kitlelerinin tecrübelerinden faydalanarak gerekli telkinlerde bulunulur. Fikir ve ahlâk terbiyesine, öğretim meselelerine, tüzük ve kanunlara dair anketler açılır, kongreler tertiplenir; anketlere cevaplar verilir. Danışma kurulları gibi mahallî ve resmî kurullara, kongre ve şûralara iştirak edilir. Meslek içinde ve meslektaşlar arasında maddî ve manevî dayanışmayı sağlayan teşebbüslere girişilir. Milletlerarası meslek temasları yapılır.

Millî Birlik teşebbüslerinden ve organlarının

dan ayrı olarak, kendi bünyeleri içinde, içtimai yardım sandıkları, yapı ve istihlâk kooperatifleri teşkil eden; terbiye, eğlence ve anma toplantıları yapan; dinlenme kampları açan; seyahatla, konferanslardan başka, gerek öğretmenler için, gerek temel eğitimi ve halk eğitimi ile ilgili türlü kurslar tertipleyen ve geniş yayım faaliyetinde bulunan pek çok dernek vardır.

Altı yıllık bir mevcudiyetten sonra içtimai ve iktisadî sahada gerçekleşmesi için çalışılan gayeler şunlardır: Öğretmen evleri, dinlenme yerleri, öğretmen hastaneleri ve sağlık sandıkları tesis etmek; Orta ve bilhassa yüksek tahsilde bulunan öğretmen çocukları için yurtlar açmak, büyük bir yayım teşkilâtı vücuda getirmek, nihayet bir öğretmen bankası kurmak. Eğitim ve öğretim sahasında da, tam bir iş birliği anlayışı içinde, ilgili bütün işlerde Millî Eğitim meselelerimizin meslek ve memleket hayrına halline çalışmak ve yardım etmek; meslekî konularda memleket çapında kongreler tertip etmek.

Millî Birlik, azası olmağa davet olunduğu ve milletlerarası en büyük öğretmen teşekkülü olan "World Confederation of Organisations of the Teaching Profession (WCOTP)" ile iş birliği yapmakta, bu teşkilâtın yıllık kongrelerine müşahitleriyle katılmaktadır.

Memlekette mevcut gayri siyâsî teşekküllerin en büyüklerinden biri sıfatıyla Türkiye Öğretmen Dernekleri Millî Birliği, kuruluşundan beri *Unesco Türkiye Millî Komisyonu* bünyesinde, eğitim, ilim ve kültür sahasında esasen inkilâp hareketi içinde gerçekleşme yoluna girdiği müşterek idealin işçisi olan Türk öğretmenliğini geniş ölçüde temsil şerefiyle yer almış ve bu teşkilâtın mesaisine yakından katılmış bulunuyor.

BİR DOKTORUN ARDINDAN

Dirilirdi elinden mide, kalb, beyin
Yoktu üstüne doktor
Ne dersiniz deyin.
Şaşardı çalışmasına insan
Gece gündüz
Katardı cana can.
Kaldı bize Lokman gibi adı
O yalnız
Kendini yaşatamadı.

Oğuz Kâzım ATOK

1953 YILI EDEBİYAT YAYIMLARIMIZA BİR BAKIŞ

Oğuz PELTEK

Türkiye Bibliyografyası'nın son sayısından öğreniyoruz: memleketimizde 1953 yılının ilk üç aylık yayımları 900'ü aşmaktadır. Bu hesaba göre, bir yıllık toplamı 4.000'e yaklaşmış sayabiliriz. Tabii bu rakamın içine Basma Yası ve Resim leri Derleme Kanunu gereğince toplanan her türlü basılı nesnelere (bu arada dergiler, gazeteler de) giriyor. Bizce önemli olan nokta şu: bu rakam, şimdiye kadar 2500'ü geçmemiştir. Demek ki, 1953 yılı, yayım alanında, büyücek nispette bir artış, bir gelişme göstermiştir. Bu artış, pek az da olsa, sanat, kültür yayımlarında da görüyoruz. Bu alanda toplamın yüzlere, artış nispetinin de onlara düştüğünü söylemeğe bilmem lüzum var mı?

Yeni edebiyatımızın serpilmesi, son yıllarda, gittikçe genişleyen yeni bir yayım hareketine yol açmıştır: bir sanat, edebiyat dergisiyle birlikte telif, tercüme eserler çıkarmak. Sayısı şimdiden yüzleri aşan, gittikçe de artan "Varlık" yayımları bu yolda ilk örnek, ilk öncü olmuştur. Arkasından İstanbul'da *Yedigöze*, *Yenilik*, Ankara'da *Seçilmiş Hikâyeler*, *Kaynak* dergileriyle yayımları gelmiştir. Yeni çıkmağa başlayan *İstanbul* dergisinin de bu yola yöneldiğini görüyoruz. Artık birer liralık cep kitabı ölçüsü, okuyucu topluluğumuzca beğeniliyor, tutuluyor. Ya aydın yayımcılarımızın telif hakkı ölçüsü nedir? Bu, ayrı bir soru. Şimdilik yazarlarımız, sanatçılarımız, yarattıklarını hiç değilse okutabilmenin sevinciyle ister istemez yetiniyorlar.

Edebiyat yayımlarının çoğu, dergilerde en çok yer alanı, yeni edebiyatımızın da canlı, verimli iki kolu olan hikâye ile şiir üstünedir. Bu iki alana kısaca bir göz atalım :

1953 yılında da, önceki yıllarda olduğu gibi, tanınmış hikâyecilerimizin çoğu eser vermiştir: *Son Kuşlar* (Sait Faik), *Şişhaneye yağmur yağıyordu* (Haldun Taner), *Bizans definesi* (Oktay Akbal), *Bozbulamak* (Neziha Meriç), *Pembe Kurt* (Kemal Bilbaşar), *İnsansız Şehir* (Orhan Hançerlioğlu), *Öğretmen Gafur* (Samet Ağaoğlu), *Ekin İti* (İlhan Tarus), *Salgın* (F. Celâlettin)...

En başta gelen hikâyecilerimizin bile yorulmadan, boyuna eser vermesi, hattâ kendi kendilerini aşması da gösteriyor ki, hikâyeciliğimiz, bugünkü haliyle de varlığını tanıtmış olmakla

beraber, sürekli bir gelişme yolundadır. Yazarların konuları, kişileri, yazışları değişik, çeşitli de olsa, hepsinde görülen gerçekçilik kaygısı, yeni edebiyatımızın bu bereketli koluna şimdiden bir sanat çığrı görünüşü veriyor. Zaten bizde hikâyenin sağlam bir dayanağı, geçmişi vardır: Halit Ziya'dan bugüne kadar gelen romancılarımız, hikâyede de batı tekniğini getirmişlerdir. Ömer Seyfettin'in bu tekniği temiz, canlı Türkçe ile bağdaştırması, ayrı bir gelişme kaynağıdır. Bundan sonra batılı ustaları ayağımıza getiren tercümenin büyük payı gelir. Bu çeşitli etkileri kendinde toplayıp kalıcı, temiz örnekler veren bir hikâye ustanı da vardır: Memduh Şevket Esendal. Onun hele dil bakımından öncülüğü, her zaman örnek tutulmağa değer (yayımcılarımız, Esendal'ın bıraktığı yazıları ne zaman ele alıp Türk okuyucusuna sunacaklar acaba?) Sözüün kısası, hikâyeciliğimiz öyle dünyaları tutacak değil de, dünya piyasasına çıkabilecek yeterliktedir. Dünyayı, yabancı sanatçıları, kendi çevresini, toplumunu ne kadar çok tanırsa o kadar çabuk gelişecek, boy atacaktır. Bizde okuyucunun artık tercümeden yana fazla sıkıntısı kalmamıştır. Hele bizdeki tercüme edebiyatı, şüphe yok, kendi edebiyatımızdan kat kat zengindir, değerlidir. Hikâyecilerimizin, birçok yabancı sanat devleriyle beraber okunması, hem onların değerini, hem de sayısı gittikçe artan, seçmeyi, değer biçmeyi bilen bir okuyucu topluluğumuz olduğunu gösterir. Sonra yakın yıllara kadar onbinlerce baskılarıyla ortalığı kaphıyan piyasa romanları salgımından da yeni edebiyatımızın eserleriyle kurtulduğumuzu söyleyebiliriz. Gene de hikâyecilerimiz birbirini taklit ediyor, bazı yabancı ustaları taklit ediyor, gibi birbirini tutmaz hükümler veren yazarlar, hocalar çıkıyor, tabii ileride de çıkacaktır. Sanatçılarımıza çoluk çocuk gözüyle bakanlar da çoktur. Halbuki Sait Faik'in *Semaver*'i 1936 te basılmıştır. Türk hikâyecisi okul kitaplarına girmeyi, okutulmayı çoktan hak etmiştir.

1953'te birçok dergilerde şiirleri çıkan, tanınmış tanınmamış yüzlerce şair adına rashyoruz. Yayımlanan kitaplar ise çoğu ünlü şairlerindir: *İstanbul*, *Anıt Kabir* (Fazıl Hüsnü Dağlarca), *Atatürk Kurtuluş Savaşında* (Cahit Külebi), *Düşten Güzel* (Cahit Sıtkı Tarancı), *Ahlat Ağacı* (M.

Başaran), *Gün Işığı* (Sabahattin Kudret Aksal), *Gece Gündüz* (Hasan Şimşek), *Om mani padme hum* (Asaf Halet Çelebi), *Üçü Birden* (Bedri Rahmi Eyüboğlu).

Şiir yoluna girenlerin sayısı, az çok tutunabilenlerin sayısını kat kat aşmaktadır. Öyle anlaşılıyor ki, yeni şiirde (deyiş) kolay kolay kavranılamıyan, ustahğına erişilemiyen bir nesne. Bunu gene bir kalıp gibi, bir çeşit teknik gibi ele alıp dileğince kullanmak isteyenler çok. Daha ilk adımı atarken yaratıcı olmağa, kişilik göstermeğe çabalyanlar da doğru yolu bulamıyorlar. Eski şiirimizi tanıtip yayma yolunda girişilen bunca denemeler, çabalar, tabii boşuna çıkıyor. Bu kaynakla yeni yetişenleri beslemek kolay olmayacak. Osmanlıca, değil Divan şairlerimize, bize çok daha yakın olanlara da kıymıştır. Bir kalıyor Batı şiirinden yapılan tercümelerin okunması, aranması, hem bu kaynağın özlülüğünü, hem bizde şiir ilgisinin canlılığını göstermektedir. Bizde şiir alanı, boş değildir, boş kalmıyacaktır. İlerde eski şiirlerimizin de bugünkü dile çevrilmesi, her halde düşünülecektir. Şüphesiz çevrilecek değer de olanların. (Varlık)ın çıkardığı *Yeni şiirler* kitabını, *Yeni hikâyeler* gibi zevkle, sıkılmadan okuyamıyoruz. Ama şunu da söyleyelim ki, edebiyat dergilerinde çıkan şiirlerden, böyle birkaç kitabı dolduracak sayıda daha değerli seçmeler yapılabilir.

Ya romanımız ne âlemde? Roman meselesi biraz karışık. Bir yanda artık yazmıyan, ün şan kazanmış ustalar duruyor, öte yanda gençlerin basılmamış romanları. Bir gerçek ki, hikâyemiz, şiirimiz gibi, onlarla birlikte gelişen dipdiri bir romanımız yok. Ama romana doğru hızlı bir gidiş var. Her yıl bu yolda birkaç örneğe raslıyoruz. 1953 yılı bu bakımdan daha bereketli olmuştur. Sait Faik'in *Kayıp aranyor'u*, Orhan Hançerlioğlu'nun *Oyun'u*, O. Bener'in *Acemiler'i* Samim Kocagöz'ün *Tılan hikâyesi* (*Yeditepe* yayımları arasında çıkmak üzere), Orhan Kemal'in gazetede yayımlanmış *Bereketli topraklar'ı*, Faik

Baysal'ın *Küçük insanlar'ı*, Atilla İlhan'ın *Sokaktaki adam'ı* bu çeşit denemelerdir. Yeni edebiyatımızda romanın da, bu örnekleri gördükten sonra, kısa zamanda sağlam bir çığır olarak gelişmesini umabiliriz. Bu yolda yayıncılarımıza da iş düşüyor. Pek alışılan cep kitabı ölçüsünün, romanımıza galiba zararı dokunuyor. Çıkan romanların hep küçük boyda oluşu, sadece bir tesadüf değildir. Aydın yayıncılar, bunun bir kolayını bulurlar her halde.

Tiyatro eseri için de birkaç söz: Yıllık yayım bilançosu veren yazarların kalıplaşmış, yazık ki doğru, bir hükümleri vardır: "Türk tiyatrosu, yazarını bekliyor." Dram eserinin ayrı bir özelliği, belki de talihsizliği var. Yazmakla da iş bitmiyor, sahnede oynatılmadan yaratılmış sayılmıyor. Ama bu gidişle oynatılmıyan, gene de inatına basılan piyeslerimizin de epey okuyucusu olacak. 1953 yılı, perdesini Haldun Taner'in *Günün adamı* adlı piyesi, daha doğrusu bu piyesin meselesi üzerine kapatmıştır. Mesele şu: Şehir Tiyatrosu edebî heyeti piyesi beğeniyor, rol dağıtımı yapıyor. Sonra da yazıktır, yeni mevsimde oynansın deniliyor. Mevsim geliyor, ama sanat dışı bir el, tabii zülfiyâr düşüncesiyle, vetosunu kullanıyor. Sanat eseri, bu adı taşıyacak değer de olunca, her işe karışır, dokunur, onun karşısında hiçbir şeyin dokunulmazlığı yoktur, kendisine ise dokunulamaz, biliriz. Sonra yasaklarımız sözün etkisini fazlaca büyültüyorlar galiba. Bir eser, toplumu bir anda sarıp sarsabilir, harekete getirebilir mi? Sanmıyoruz. Sanatçının da şüphesiz bir sorumluluğu vardır. Ama bilmeden, kuruntu, şüphe yüzünden onu engellemek, gerçekten suç olur. Sanatçının oyunu, her yerde hoş görülen, hoş giden bir oyundur. Taner'in *Günün adamı* da öyle değil mi? Politikanın batak tarafları ortasında profesör bakan bile ne sevimli adam? Eser olarak da oynanabilecek, ortalama piyes seviyesimizin epey üstünde bir esere kıyılmıştır. Bu gidişle tiyatromuz, yazarını daha çok bekler.

MÜZİSYENLERİMİZ

Haslatı Kore şhitleri yetimlerine dağıtılmak üzere Sayın Amerika Büyük Elçisinin tavassut ve himmetleriyle ünlü virtüöz Cherkassky tarafından 9 Ocak 1954 tarihinde Opera binasında verilen piyano konserini büyük zevkle dinledikten sonra aynı gün saat 18 de açılan Mesut Erdem'in resim sergisini, dostum Muhip Diranas ile birlikte görmeğe gitmiştik.

Ben halâ konserin heyecan ve tesiri altında idim. Bu sergide ilk rastladığım Konservatuvar hocalarından kıymetli bir kemancımıza, konser hakkındaki intibalarımı soracak oldum. Sayın müzisyen konserde bulunmadığını söyledi.

Bir zamanlar müzik kronikleriyle temayüz etmiş ve hiç bir konseri kaçırmayan dinamik, genç bir arkadaşımıza da ne düşündüğünü sordum. O da, yalnız radyodan dinlediğini kızarak itiraf etti. Bir genç piyano hocası ise Cherkassky'yi çok beğendiğini fakat programda Beethoven bulunmamasına hayret ettiğini, Madam Stefanska'yı radyoda ve çalışmalarını esnasında dinlediğini, çalış tarzının ve programın hoşuna gitmediğini söyledi. Nihayet sıra hem kompozitör hem piyano hocası bir genç müzisyene gelmişti. Bir de ona baş vurayım dedim. Aldığım cevap şu oldu :

— Bu konserlerden bana gına geldi artık... Programlarda hep Chopin, Chopin... Bunları dinleyemem.

— Peki dedik, Chopin'den bıkmış olabilirsiniz. Bu sizin bileceğiniz iş. Ama programda 3 Chopin'e mukabil, Haendel, Mendlssohn, Brahms,

Seraibine ve Balakireff'den fevkalâde güzel ve icra bakımından da güç, hakiki virtüozluk isteyen parçalar vardı. Bunları dinlemek faydalı olmaz mı idi ?

— Evet, demin bir arkadaş programı gösterdi. Brahms'ın "variations"larını bilirim.

— Stefanska hakkındaki düşüncelerinizi öğrenebilir miyim ?

— Stefanska? O da kim ?

— Canım, 1949 yılında Varşova'da Chopin mükâfatını kazanmış ve geçenlerde Ankara'da başarılı konserler vermiş olan genç piyanist Halina Czerny Stefanska.

— Ha ! Evet, benim akıldında yalnız Czerny adı kalmıştı da. Okulda iken Czerny'nin metodunu çalışmıştım. Gitmedim, dinlemedim.

Artık sergide rastladığım ressamalara, sanatseverlere bu konserlerden bahsetmek cesaretini kendimde bulamadım.

İşte Ankara'da müzisyenlerimizin —hem de profesyonel— sanatlarının şahikasına varmış olan yabancı virtüözler karşısında takındıkları tavır: programları beğenmemek, bunları tanımak istememek, dudak bükmek...

Nedense bu Chopin bıkkınlığını Stefanska hakkında bir tenkit yazısı yazan diğer bir arkadaş da göstermişti.

Biz, herkesin içtihadına saygı ve müsamaha gösteririz; amma bu derece müşkülpeşent (?) ve sanat hareketlerine lâkayd arkadaşlarımıza da şunu söylemek isteriz :

Sizler Chopin'den hoşlanıyabilirsiniz; hatta, bir zamanlar Konservatuvar hocaları tarafından yapılan tel-

kinlere kapılarak bazı garp müzik üstatları ile memleketimize gelen bu virtüözleri küçümsiyebilir, programlarını beğenmeyebilirsiniz. Mesleğinizde, sanatınızda ulaştığınız mertebeyi de sormuyoruz, araştırmıyoruz. Yalnız unutmayınız ki, sizin beğenmediğiniz ve artık dinliyeemez olduğunuz bu eserler, dünya müzik edebiyatının, hazinesinin ve konser programlarının ölme-yen, eskimiyen ve değişmiyen şaheserleridir ve sanat âlemi henüz bunlardan, sizler gibi ne bıkmış, ne de usanmıştır.

FUAT PEKİN

PIYANİST SHURA CHERKASSKY'NİN DÜŞÜNDÜKLERİ

Sanat dünyasının büyük şöhretlerinden piyanist W. Kempf İstanbul'a geldiği zaman, genç gazeteci arkadaşlardan birisi şu soruyu açmıştı :

— Sanatkârların yaşlanmalarını hakkında neler düşünüyorsunuz üstad ?

Büyük piyanist tatlı tatlı gülümsüyerek, hiç düşünmeden şöyle cevap vermişti :

— Doğrusunu isterseniz, çalışmaktan ihtiyarlaşmağa vakt bulamıyorum ki, bileyim.

O baş döndürücü şahikaya yükseldikten sonra, herkesin emekliye çekilip ölümü beklediği yaşlarda bile, en genç çağlarındaki enerjileriyle durmaksızın çalışan büyük insanları bundan daha iyi târif etmek mümkün mü ?

W. Kempf'in bu sözlerini duyuşumun üstünden on yıla yakın bir zaman geçti. Sesi hâlâ kulaklarımda çınlarken, aynı şahikaya tır-

manmış olan bir başka sanat-kârdan buna yakın şeyler işittim.

Son yılların dünyaca tanınmış Amerika piyanistlerinden Shura Cherkassky, Opera sahnemizde verdiği unutulmaz konserini bitirip terini kurutmadan, Radyo Evinde çalışmağa koşmuştu. Çünkü, hemen ertesi sabah uçağa binecek ve çok daha önceden çizilmiş bulunan programına uyararak, Roma'daki konserine yetişecekti. Yolculuk dışındaki saatlerinin bir çoğunu, yeni konserinin parçalarını daha iyi hazmetmek için harcıyordu. Her türlü zihin ve fizik yorgunluklarını tekrar çalışmağa koyulmakla gidermeğe alışan bu sanatkarların ölümsüzlüklerini besleyen gıdaların başında "Çalışkanlıkları" gelir muhakkak. Bir ay önce yüksek sanatiyle hepimizi hayran bırakıp turnesine devam eden Helina- Czerni Stefanska da aynı inançta idi.

Essiz orkestra şefi Stokowsky de, yine bir Gazetecinin bu tip bir sorusuna karşılık şu cevabı vermişti :

— Sanat, herkesin inandığı gibi, Tanrı vergisi hasletlerle insan gücünün birleşmesinden doğar. Fakat, bu işte Tanrı'nın rolü dörtte bir, çalışmanın sağlayacağı kazanç sa dörtte üçtür.

İşte büyük başarıların sihirli anahtarı bu "Durmadan, dinlenmeden şuurlu çalışma" dir. Hele sanatkarlar için, yorgunlukları gideren, enerjiyi tazeleyen, ihtiyarlığı yok eden tılsım ve iksir onda gizlidir. Onun doyulmaz zevkine erenler, en asil ihtiraslardan birine kapılmışlardır. Halk dilinde çok dolaşan atasözlerinden "Çivi çiviye söker" inancını gerçekleştirerek, her çalışma yorgunluklarını, yeni bir çalışmanın hızıyla yenerler.

İşte, W. Kempf gibi, madam Stefanska gibi, Shura Cherkassky de Ankara konserleriyle Roma konserleri arasında, tanışmalardan ve ziyaretlerden artakalan birkaç saatini bu "Dinlendirici çalışmalarına" ayırmıştı.

Değerli virtüozun sürekli alkışlar arasında piyano başından kalkıp perde arkasına geçtiği zamanki halini görenler, bir çoklarımızın dinlenme metodu olarak güvendiğimiz gibi, sırtüstü yatıp elini kolunu kıpırdatmayacağını sanırlardı. O kadar ki enerji harcamış, kan ter içinde kalmıştı. Onun, yeni programını biraz daha derinleştirmek maksadiyle hemen Radyo evindeki piyanoya oturuşunu, benim yerime, W. Kempf'e sual açan genç meslekdaşım görseydi, bu sefer de muhakkak,

— Aman üstad, sizde dinlenme denen şey yok mudur ?

Diye sorardı. Alacağı cevap ta, hiç şüphesiz,

— Henüz yorgunluğun ıstırabını tadacak kadar çalışmaktan bıkmadım.

Olurdu. Buna eminim. Çünkü, ben, bu konuda apaçık soru ve cevaplara girişeceğime, enerjisine karşı duyduğum hayranlığı belirttim ve düşünceme yakın karşılık aldım.

Sanatı, yalnız ve yalnız gökten inecek veya aile sulbünden geçecek bir mevhibe sayanların çarpık inançlarını giderecek ne güzel örnekler...

Piyanist Shura Cherkassky çapındaki bir dünya sanatkarını sahnemizde dinliyebilme imkânını sağlayan Amerika Büyükelçisi ekselans Avra M. Warren'in asil teşebbüsü kadar, iyi bir tesadüfe de teşekkür borçluyuz. Sebebi şu :

Siyasî ve askerî bağılıklarımızın yanında Sanat

kaynaşmalarımızı da derinleştirmek isteyen Büyükelçi, Finlandiya'daki Sibelius Festivalinde tanıştığı ünlü Amerika piyanisti Shura Cherkassky'nin, Telaviv'de konserler verdiğini öğrenince, kendisini Ankara'ya çağırıyor. Asıl programı, Filistin'den İtalya'ya geçmek üzere çizilmiş bulunan virtüoz da bu daveti kabul ederek, aradaki beş günlük vaktini bize ayırıyor.

9.1.1954 Cumartesi sabahı Ankara'ya gelip, aynı gün, öğle üzeri Radyoda piyano çalan, saat 16 da da resitalini veren ünlü piyanist, pazar sabahı, tekrar uçağa koşarak Roma konserine yetişmiştir. Bu kadar kısa zamana sıkışan bu konserin ne kadar büyük ve asil bir hedefe yöneltilmiş olduğunu artık herkes öğrenmiş ve sanatkar kadar, bu işi tasarlayıp gerçekleştiren Büyükelçi'ye de sempatisini açıklamış bulunmaktadır. Konser geliri olan 3.000 lira ile birlikte, piyanistin Ankara radyosundaki yayımının ücreti olan 200 liranın, Kore'de şehit düşen Türk kahramanlarının ailelerine hediye edilmesindeki asil jest, sanat ve dostluk duygularının kaynaşması bakımından, az bulunur bir örnek olmuştur.

Ünlü piyanist Cherkassky'nin bu hoş hareketi, sekiz yıl kadar önce konser vermek üzere İstanbul'a gelmiş bulunan dünya şöhretlerinden violonist Heifetz'inkini hatırlatıyor. O da böyle bir sürprizle memleketimize uğramış, fevkalâde bir konser vermişti. Fakat, Saray sinemasının bütün koltukları dolup gişelerin önleri, geri dönenlerle taşığı halde, bizim ölçülerimize göre gelir sağlandığından, hattâ biletler beşle yirmi lira arasında iken bile, Heifetz, Avrupa ve Ame-

rika konserlerinin kazancı yanında hiç sayılacak binlerce lirayı hayır cemiyetlerimize bırakmış "Ben Türkiye'ye para kazanmağa değil, güzel İstanbulunuzu görmeğe geldim" demişti.

Bu tatlı hatıraların altında gizlenen acı hakikatler de var. Bunların en kötüsü, dünya çapında şöhret yapmış büyük sanatkarları yurdumuzda dinlemek zevkünden daha uzun yıllar mahrum kalmak ihtimalimizdi. Çünkü biz, hiç bir zaman, onların Avrupa ve Amerika sahnelerinde kazandıkları parayı temin edemeyiz. Buna sebep, sanata karşı gereği kadar ilgi gösterip değer vermekteki kabiliyet kıtlığımız değil, para ve kazanç ölçülerimizin onlarınkine uymamasıdır.

Bu ciheti, Amerika Büyükelçisi ekselans Warren de çok iyi anlamış olduğundan, bütün samimi isteklerine rağmen, doğrudan doğruya memleketinden buraya büyük şöhretli sanatkarları çağurmak imkânı olmadığını kestirerek, virtüöz Shura Gherkassky'nin gelmesini fırsat bilmiş ve ondan, hem kendi ideali, hem de bizim memleketimiz için faydalanmıştır.

Fakat bu konu üzerinde bizi acı düşündüren bir hakikat var ki, ondan doğan şu soruyu cevaplandırmak elimizde değil :

— Daha dün denecek kadar çocuk ömürlü olan Filistin başkentinde nasıl bir dünya yaratılmıştır ki, bizim hayal bile edemediğimiz bir Sanat zevkine onlar diledikleri zaman erip, büyük sanatkarları çekebiliyorlar ?

SADİ GÜNEL

GEÇEN AYIN SANAT OLAYLARI

Müzik :

●Cumhurbaşkanımız Sayın Celâl Bayar'ın A. B. D. ni ziyareti münasebetiyle Amerikan radyolarının Türkiye hakkında yayınlacakları programlarda çalınmak üzere Muhiddin Sadak yönetimindeki İstanbul Şehir Korosu armonilenmiş halk türkleri ve Haymo Täuber yönetimindeki Cumhurbaşkanlığı Filarmonik Orkestrası Necil Kâzım Akses'in Ballad'ını ve Nevit Kodallı'nın yaylı sazlar için Sinfonietta'sını plâğa aldılar. Memleketimiz için iyi bir propaganda yapabilecek olan bu plâklar ne yazık ki seslendirilişin zayıflığı ile değerlerinden kaybetmişler.

● Bu yıl ikinci yaşına basan Helikon Derneği mevsim başında bir yaylı sazlar orkestrası kurmuştu. Amatörlerden, profesyonellerden, Konservatuvar öğrencilerinden meydana gelen orkestranın, genç bağdarmız (-kompozitör) Bülent Arel'in yönetiminde çabucak kaynaşıp gelişmiş olduğunu ocak ayının 4 ünde ve 24 ünde Ankara'da verdiği ilk iki konserle gördük. İkiyüz elli yıllık bir alandan özenle seçilmiş repertuarında ağırlık merkezini çağdaş müzik teşkil ediyor : Hindemith, Roussel, Respighi'nin yanı sıra genç Türk bağdarı İlhan Usmanbaş'ın -şimdiye kadar hiç çalınmamış olan Küçük gece müziği'ni de dinlemek ayrı bir zevk verdi.

● Ankara Devlet Konservatuvarı Yüksek Kısım Öğrenci Derneği'nin düzenlediği oda müziği ve resital dizisi de bu ay içinde başladı. Şimdiye kadar verilen sekiz konser içinde özgünlükle mezo soprano Saadet Alp'in ve viyolonselci Martin Bochmann'ın resitaleri ile Mithat Fen-

men-Fethi Kopuz-Enver Kacı piyanolu triosunun verdiği oda müziği konseri disiplinli ve kaliteli sanat gösterileri teşkil etti. Filarmonik Konserlerde Üniversite konserleri sayesinde devamlı orkestra konserleri serisine ve Devlet Operası sayesinde de düzgün opera temsillerine sahip olan başkentimizin resital ve oda müziği alanındaki boşluğu böylece doldurmuş oldu.

● Ayın en önemli resitalini hiç şüphesiz Amerikalı piyanist Shura Cherkassky verdi. Türkiye'deki Amerikan kolonisinin önyak olmasıyla ve Kore'de şehit düşen Türk askerlerinin aileleri yararına Ankara'da verilen konser, programın yarım asır öncekinin zevkine göre düzenlenmiş olmasına rağmen seslendirilişin parlaklığı ile tibarüz etti.

Bu ay içinde verilen önceki konserler, özgünlükle İstanbul'dakiler daha çok "kokteyl-konserler" diyebileceğimiz çok solistli ve az itinalı konserler oldu : İstanbul Gazeteciler Sendikasının konseri (Orhan Borar kuarteti, Muhiddin Sadak yönetiminde Şehir Korosu, C. R. Rey eşliğinde soprano Leylâ Gençler), yeni kurulan Ankara Filarmoni Derneğinin orkestra konseri (dört yönetgen ve iki solist). İstanbul Konservatuvarının 12 inci konseri (Orhan Borar kuarteti, piyanist Neclâ Tarcan, Ferdi Ştatzer eşliğinde viyolonist Emine Erel ve soprano Ketî Çürükoğlu) bu tip konserlerin kalburüstü örnekleriydi.

● Modern Türk sanat müziğinin yabancı ülkelerde gündüne tanınıp yayıldığıını işitiyoruz : BBC radyosu bu ay içinde Cemal Reşit Reyin "Çağırış" adlı simfonik şiirini ve Bülent Arel'in keman ve piyano için sona-

tinini yayınladı. Geçen yıl memleketimizde konserler vermiş olan piyanist Magi Rufer de 12 ocak'ta Bern'de verdiği resitalde Saygun, Alnar ve Erkin'den piyano parçaları çaldı.

Bale :

● Yugoslav halk oyunlarını Avrupa ülkelerine tanıtmak için turneye çıkan otuz kişilik "Kolo" heyeti aralık sonuyla ocak ayı başında İstanbul ve Ankara'da sanatlarını gösterdiler. Oynadıkları oyunlar Yugoslavya'nın sekiz eyaletinde yapılan folklor gezilerinde saptanmış ve sahneye çıkabilecek tarzda stilize edilmişler. Oyunların ve bunlara ait havaların bazılarında Türk tesirleri açıkça görülüyor. Pek zengin olduğunu sezdiğimiz folklorumuzu dünyaya tanıttacak heyetler kurmak şöyle dursun, bu servetimizi kendimizin bile pek sathî olarak tanıdığımızı hatırladık temsillerden sonra.

Sinema :

● Geçen yıl oynatılmayan Âşık Veysel filmi bu ay içinde piyasaya çıktı ve hem İstanbul'da, hem de Ankara'da gösterildi. Günümüzün belki de en büyük halk sanat-kârı Veysel Şatiroğlu'nun haklı şöhretinden faydalanarak para kazanmak için çevrildiği apaçık olan bu filmin nasıl meydana geldiğini, (sözde) senaryocusu Bedri Rahmi Eyuboğlu *Cumhuriyet* gazetesinde anlattı : gerçek sanat değeri taşıyan filimleri sınırlı imkânlarla da meydana getirmenin mümkün olduğunu gösteren belli başlı harpsonrası filimlerinden "domani e troppo tardi" (yarın çok geç olacak) nin Ankara'da gösterildiği sırada Eyuboğlu'nun anılarını okumak iki kat acı veriyor kişiye.

● 2 ocak günü İstanbul'da yaptığı toplantıda filimlerimizin kalite düşüklüğünü görüßen Türk Film Dostları Derneği'nin varlığı derdimize çare bulunacağını umduruyor.

Resim :

● 33 yaşındaki Fransız ressamı Vincent Breton Ankara'da Dil ve T. - C. Fakültesinin küçük galerisinde peyzaj, portre ve natüromortlarını sergiledi. Memleketimize gelişinin asıl sebebi Paris'te açılan sergilerde biraz gördüğü eski ve yeni resim sanatımızı yakından tanımakmış. Tarzında Duffy, Matisse ve Corot'un etkileri görülüyor. Emin bir tekniği var.

● Bütün dünya resim ekollerine ait reproduksiyonların gösterildiği daimi bir sergi Güzel Sanatlar Akademisine bağlı İstanbul Resim ve Heykel Müzesinde halka açıldı. Gerçekli açıklarıyla birlikte sergilenen reproduksiyonlar, iki ayda bir değiştirilecekmiş.

● İstanbul'daki Maya galerisinde yerli karikatürler sergisi, Ankara'daki Helikon galersinde de Mesut Erem'in sergisi geniş ilgi topladılar.

GÜLTEKİN ORANSAY

KADIN VE TERBİYE

(Unesco. 6 Temmuz 1953)

UNESCO'nun "Terbiye meseleleri" serisinin V. Kitabını teşkil eden bu eser, cinslerin eşitliği lehinde, kadın ve genç kızların terbiyesi mevzuunda, iktisadî, içtimaî ve psikolojik mahiyette bir çok engellere rağmen, Şili, Hindistan ve Yugoslavya gibi türlü memleketlerde başlayan hareketi konu olarak alır. Bu kitabın içinde kadınların terbiyesi hakkında, UNESCO ile Milletlerarası Terbiye Bürosu'nun geçen yıl Cenevre'de tertiplediği konferansa katılan delegelere dökümantasyon olarak verilen üç tetkik vardır. Muteber mukayeseli bir tahlin ancak bu üç tetkik üzerine dayanması imkânsızsa da kadınların tahsil ve terbiye hususundaki eşitliklerini âmir mevzuatın tatbikatında ortaya çıkan meselelerin karışıklığını belirtebilmesi bakımından faydası inkâr olunamaz.

Şili'de : Kadınların tahsil ve terbiyesi, ilk olarak 1813 te dinî müesseselerin kızlara "Dini, okumayı yazmayı ve bir ev kadınının vazifelerini" öğretmek üzere bir büyük salon tahsis edecekleri" ile karar altına alınmıştır. 1877 de resmî kız lisesi açılmış ve kızlarla erkekler arasında tahsil ve terbiye eşitliği ilân edilmiştir. Artık bundan sonra, ilk ve orta öğretimde çabuk ilerlemeler olmuş, XX. yüzyıl başlarında öğretmen okulları erkeklerden çok kız öğrenci ile dolmuş, hâlen, kız sayısı Üniversiteye %37 yi bulmuştur. Muharrir, buna rağmen teknik ve meslekî

öğretim alanında ciddi gayretlerin zarureti üzerinde ısrarla durmaktadır.

Hindistan'da: Durum daha karışıktır. Kadınlar bu memleketin mitolojisinde ve tarihinde pek büyük rol oynadıkları halde türlü yabancı istilâlarla içtimaî hayat altüst olmuş, vaktinden önce evlendirme, kadınların dar bir yere hapsi (Purdah sistemi), genç dulların kocalarının cesetlerini yakan mukaddes ateş içinde takip etmeleri, ki 1829 da yasak ediliyor. (Sati) gibi âdetler girmiş ve yüzyıllarca kadınların erkeklerden aşağılığı bir tanrı buyruğu gibi kabul olunmuştur. Böylece, XIX. yüzyıl başlarına kadar kadınların tahsil ve terbiyesi hakkında resmî hiç bir sistem izine raslanamaz.

Son elli yıl boyunca, kadınların fizyolojik bakımdan bazı işler ve yüksek tahsil yapmağa kabiliyeti olmadığı kanaati değişti. Ve ilk okulda kız sayısı gittikçe arttı ve vaktiyle erkeklere münhasır bir meslek olan tıbbî kadınlar da tahsil ediyor ve hekim oluyorlar; kadın ve erkek ilk okul öğretmenlerinin ücretleri arasında bir fark kalmıyor.

Bununla beraber Hintli kadınların emansipe olması bazı örf ve âdetlerin, bilhassa mülkiyet hakkına mütaallik âdetlerin kalkması için ciddi ve devamlı gayretlere muhtaçtır. Kadın öğretmenlerin sayısı az ve öğretmen okulları ise ancak yılda 22.000 mezundan 10,000 öğretmen vermekte, bu da memleketin ihtiyacına yetmemektedir.

Hindistanda mecburî tahsil, bugün yarısı kadın olmak üzere 2.700.000 öğretmene ihtiyaç göstermektedir.

Yugoslavya'ya gelince : İkinci dünya harbinde nüfusunun %11 ni kaybeden ve harpten yepyeni bir hükümet şekli ile çıkan bir memleket olarak Yugoslavya'da kadın, evvelce ne siyasi, ne içtimaî, ne de iktisadî sahada hukuk eşitliğini bilmezdi. Bugün bu sahada ilerlemeler oldu ve 1938 de ilk öğretim de kız sayısı 604.499 dan 1951 de 701.004 e ; Ortada, 61.512 den 210.694 e; Teknik öğretimde, 4.480 den 25.268 e; öğretmen Okullarında 1.562 den 16.508 e çıktı. Fakat kız öğrenci sayısı erkekten daima azdır.

Kitabın sonunda muhtelif memleketlerin Millî Eğitim Vekâletleri için, kadınların ve kızların terbiyesine dair XV. Milletlerarası Millî Eğitim konferansı tarafından kabul edilen tavsiyeler yer almaktadır. Bu üç memleket hakkında gerçekten bu kitap faydalı bir bilgi ve tecrübelerle dolu olmakla beraber terbiyeciler için bilhassa bu tavsiyelerin ve bu telkinlerin değeri üzerinde durmak yerinde olur.

Kitap 286 sahifedir ve 500 franğa satılmaktadır.

H. R. A.

How Nations See Other. A study in public opinion. Yazan : William Buchanan and Hadley Cantril with the assistance of Virginia Van S. Zerega, Henry Durant, Ja-

mes R. White. University of Illinois Press, Urbana, 1953 S. 9-220.

Bu eser Unesco genel konferansının 3 üncü devresinde verilen 4.312 sayılı karara istinaden her millete mensup fertlerin kendi memleketleriyle diğer memleketler hakkındaki düşünceleri üzerinde anket açmak hususunda genel müdüre verilen direktife göre tertip edilmiştir. Bu karara dayanarak Unesco halk efkârı üzerinde bir etüd yapırma işine girişmiş; bu maksatla fertlerin kendi anayurtlarına ve yabancı memleketlere karşı davranışlarının ilmi delillerini toplamaya karar vermiştir. Bunlar beşer terakkisi, yaşama tarzları, millî stereotype'lar -uygun olsun olmasın- milletlerarası işbirliği ve dünya sulhu imkânları, emniyet hissi ve diğer politik ve sosyal problemler mevzuundaki telâkkileri teşkil edecektir.

Eser : 1948-49 senelerinde, Almanya, Avusturya, Amerika Birleşik Devletleri, Fransa, İtalya, Meksika, Norveç, Hollanda ve İngiltere'de yapılmış anketlerin neticelerini vaz ve tahlil ediyor ve bilhassa ferdin millî camia içindeki durumu ile onun dünya an-

layışı hakkındaki münasebeti, çevrenin millî eserler üzerine tesiri ve bizim dünya hadiseleri üzerindeki şahsî görüşümüzü teşkil eden unsurlar arasındaki münasebetler gibi bazı enteresan neticelere varıyor.

Bu eser Türk münevverlerine, bilhassa, üniversite muhitine, eğitimle veya dünya hadiseleri ile uğraşan herkese tavsiye edilebilir.

Une semaine dans le monde.
Etude comparée de 17 grands quotidiens pendant 7 jours.
Yazan : Jacques Kayser. graphiques'leri yapan Jean Lhuer UNESCO namına Paul Dupont Matbaası, Paris. 1953. S. 131-4, 4 P.

Bu eserin yayımlanması UNESCO Genel konferansının yedinci içtima devresinde alınan bir karar gereğince Genel Müdürlüğe vazife olarak verilmiştir. Birleşmiş Milletler Teşkilâtı ve ona bağlı teşekküllerle ihtisas müesseseleri ve selâhiyetli milletlerarası teşekküllerin işbirliği yaparak milletlerarası haberleşmeleri kolaylaştırmak hususunda alacakları tedbirleri kararlaştırmak - bilhassa teknik engelleri kaldırmak, posta tarifelerini, ticaret nizam-

larını, telekomünikasyon esaslarını tanzim suretiyle - ve bütün bu tedbirler üzerinde elde edilecek malûmatı toplamak hususunda karara varmak.

Eserin yazarı bir Fransız gazetecisidir. Mensup olduğu Hükümeti beş sene müddetle Birleşmiş Milletler'de haberleşme hürriyeti konusunda temsil etmiştir. Burada 17 memleketin muayyen bir haftalık müddet içinde millî ve milletlerarası meseleler üzerinde durmalarını tahlil etmektedir. Bu tetkik haberlerin toplanması ve dağıtılması hususunda kullanılan vasıtaların eşitsizliği, haberlerin memleketten memlekete, bilhassa miktarca, nasıl farklı intikal etmesine sebep olduğunu göstermektedir. Yazar aynı zamanda baskıya ayrılan yerin ne şekilde kullanıldığı üzerinde de incelemelerde bulunmuştur. Verilen haberleri ve bunların sunulmuş tarzlarını da incelemiştir. Eserdeki birçok grafik ve resimler bu incelemeyi çok müşehhas bir şekilde sokmaktadır. Bu eser gazetecilikle uzak yakın alâkası olan herkese tavsiye edilir.

B. K.

1953 YILINDA YENİ PERİYODİKLER

S. N. ÖZERDİM

Türkiye'de yayımlanan periyodik eserlerin sayısı ortalama olarak 1000 ile 1200 arasındadır. Bunların bir kısmı, pek az yaşayan gazeteler, dergilerdir. Ancak, kapanan her periyodüğün yerini bir başkası aldığı için verdiğimiz ortalama sayı pek değişmez. İstanbul ile Ankara dışındaki illerle ilçelerde yayımlanan periyodiklerin sayısı oldukça kabarık bir yekûn tutar; pek çoğu gazete olan bu periyodikler bugün hemen sadece günlük olaylarla ilgili yazılar, haberler yayımlamaktadır. Mahalli incelemeler, folklor yazıları yayımlamak geleneği ise bugün artık kaybolmuş gibidir. Son yılların siyasi hareketlerine bakarak bunu tabii görmek gerekir. Fakat, folklor üzerinde uğraşanların sık sık aradıkları il ve ilçe gazetelerindeki bu değişimin kültür bakımından bir boşluk yarattığını da kaydetmek zorundayız. Hacımleri küçük olan bu gazetelerden faydalanmak, eskisi kadar mümkün olmamaktadır.

Bu yazımızda, yurdumuzda 1953 yılı içinde yayın olanına girmiş yeni periyodikler üzerinde, daha ziyade sayıya dayanan bilgiler vereceğiz. Bir yıl içinde, hemen her güne bir tane isabet etmek üzere bunca yeni periyodüğün ortaya çıkması, Türkiye'de kültür alanında —kalite, sayıdan pek aşağıda da olsa— bir kıvılcıma işaretler.

2527 sayılı Basma Yazı ve Resimleri Derleme kanununa göre (1934) Türkiye'de çıkan her türlü eserle birlikte bütün periyodik eserler de Millî Kütüphaneye gelmektedir. Ancak, Ankara ile İstanbul dışındaki şehirlerimizde yayımlananlar, toplu olarak, üç veya altı ayda bir, hattâ bazan bir yıl geçtikten sonra Millî Kütüphanenin mali olabilmektedir. Bu bakımdan, bu yazımızda, ancak, Ocak 1954 ortalarına kadar gelen periyodikleri ele alabiliyoruz. Bu yazı hazırlanırken Millî Kütüphanede yeni Periyodikler için S. Turan ile birlikte tertiplediğimiz özel fişlerden faydalanılmıştır. İlerdeki yazılarımızda vereceğimiz tamamlayıcı notla okuyucularımız bu konuda tam bir fikir edinmiş olacaklardır.

1953 yılı içinde yeniden yayın alanına giren periyodiklerin sayısı 382'dir. Bu sayıyı ferah ferah 400'e çıkarabiliriz. Bunları, yayımlandıkları şehirlere göre tesbit edelim :

İstanbul (132), Ankara (66), İzmir (24), Eskişehir (15), Manisa ile Mersin (6), Zon-

guldak (5), Antalya (4). (3) er periyodik çıkaran şehirler: Afyon, Antalya, Ayvalık, Bandırma, Bursa, Çanakkale, Elâzığ, Erzurum, Kayseri, Ordu, Ödemiş, Tokat. (2) şer periyodik çıkaran şehirler: Adana, Amasya, Ardahan, Aydın, Balıkesir, Bayındır, Çankırı, Denizli, Edirne, Emirdağ, Giresun, Isparta, İnebolu, İzmit, Malatya, Siirt, Tarsus, Tekirdağ, Tire. (1) er periyodik çıkaran şehirler şunlardır: Acıpayam, Adapazarı, Akşehir, Bayburt, Biga, Bolu, Bolvadin, Bozüyük, Burhaniye, Cumaovası, Çarçamba, Çatalca, Çine, Çorlu, Değirmisaz, Diyarbakır, Düzce, Edremit, Eğridir, Erzincan, Gaziantep, Germencik, Gölçük, Hayrabolu, İslahiye, İçel, İpsala, İskenderun, İskilip, İznik, Karaköse, Kırıkkale, Konya, Konya Ereğlisi, Kozan, Lüleburgaz, Maraş, Mardin, Milâs, Muğla, Muş, Niğde, Rize, Sandıklı, Sernikent, Söke, Torbalı, Uşak, Van, Yalvaç.

Bu periyodiklerin, genel bir sınıflandırma içinde, konularına göre sayıları ise şöyledir :

Bibliyografya, kütüphanecilik (3), Ansiklopediler (1), Genel konulu dergiler, magazinler (16), Gazeteler (163), Ajans bültenleri (6), Siyasi dergiler (4), Ekonomi, ticaret (14), Hukuk (5), Askerlik (1), Sosyal yardım (işçi, memur, sağlık davaları) (26), Eğitim, öğretim, öğrenci (25), Filoloji (1), Tıp (8) Tarım (16), Teknik (1), Fotograflık (1), Sinema, müzik, tiyatro (11), Turizm (2), Pulculuk (1), Spor, oyun (18), Moda (3), Edebiyat, sanat, kültür (25), Mizah (17), Çocuk, gençlik dergileri (11), Tarih (2).

Bu periyodiklerin bir kısmı tasfiyeye uğramıştır, fakat, yenileri belki daha fazla sayıda çıkmaktadır, çıkacaktır.

Geçen yıl yayımlanmağa başlayan, bugün devam etmekte olan periyodiklerden önemli olanlarının adlarını, yine yukarıdaki konu sırasına göre verelim: Bibliyografya, Kütüphanecilik, Emek (Kitapçılık) Millî Kütüphane Periyodikleri bölümü aylık bülteni, Tatbikatta yargıtay kararları bülteni (Bibliyografya). Akısan Cep Ansiklopedisi. Günlük gazeteler: İstanbul Haber (İstanbul), Sabah Postası (İzmir), Son Havadis (Ankara), Yeni Memleket (İstanbul), Yeni Ulus (Ankara), Haftalık gazete: Yeni Politika (Ankara). Siyasi dergiler: Hür Türkiye (İstanbul), Ekonomi: Bankacılık ve Ticaret (İzmir), Hazine (Ankara),

İktisadi Politika (İstanbul), Türkiye İktisadi Kalkınma Mecmuası (İzmir), Türkiye İktisat gazetesi (Ankara), Vergi Mecmuası (İstanbul), Hukuk: Ankara Barosu dergisi (Ankara), Hukuk Yolu (İstanbul), İzmir Barosu dergisi (İzmir), Askerlik: Ordudonatım dergisi (Ankara), Sosyal Konular: Çalışma Vekâleti dergisi (Ankara), İşçi Dünyası (Ankara), Kadının Sesi (Ankara), Kanser Haberleri (Ankara), Eğitim, öğretim: Acıpayam (Acıpayam), Çocuk ve Yuva (Ankara), Eğitim Psikolojisi (Ankara), Fikir Hareketleri (İzmir), Meslekî ve Teknik Öğretim (Ankara), Öğretmen Konuşuyor (Mardin) Öğretmenler dergisi (İstanbul), Yeni Öğretmen (Ankara), Filoloji Türk dili araştırmaları yıllığı- Belleten (Ankara), Tıp: Dünyada Tıp özel sayı (İstanbul), Hekim ve Hâç (İstanbul), İç hastalıkları yıllığı (İstanbul), Medica (Ankara), Serbest Hekim (İstanbul), Tedavi yıllığı-Beckmann (İstanbul), Tüberküloz ve Toraks (Ankara), Türk Tıp Yolu (Ankara), Tarım: Arı Maya (Ankara), Bolu Orman Araştırmaları İstasyonu bülteni (Ankara), Örnek (İstanbul).

Hayvancılık, Türkiye Ziraat mecmuası (Ankara), Zirai Türkiye (Ankara), Tiyatro, Sinema: Senaryo (İstanbul), Edebiyat, sanat, kültür: Akpınar (Ankara), Doğanay (Eskişehir), İstanbul (İstanbul), Kıyı (Mersin), Türk Düşüncesi (İstanbul), Türk Sanatı (İstanbul), Yeni Ufuklar (İstanbul), Tarih: Türkistan (İstanbul), Yeni Tarih Dünyası (İstanbul).

✱

Geçen yılın yeni periyodiklerini böylece gözden geçirdikten sonra bu yazılarımızda ne yapmak istediğimizi belirtelim : Yeniden çıkacak periyodiklerin ilim, sanat, meslek, bilgi çerçevesine girenlerini daha geniş çizgilerle tanıtaacağız. Geçen yıl yayımlanıp da tutunan periyodiklerin sayısı az değildir. Bunlar küçümsenmeyecek bir kültür kazancı teşkil eder. 1954 için yeni kazançlar ümit etmemek için hiç bir sebep yoktur. 1954'ün ilk dergisi Kültür Dünyası'dır. Her ay, yeni periyodiklerden sonra, yerimizin ölçüsüne göre eski periyodiklere de göz atabileceğiz.

UNESCO'NUN ÇIKARDIĞI DERGİLER

Maksadımız UNESCO tarafından yayınlanmakta olan periodik eserler hakkında toplu ve oldukça mufassal bilgi vermektir. Aynı zamanda bunların temin edilebilmeleri için satış merkezleri ile fiyatlarını da vermeyi faydalı addediyoruz.

Museum : Fransızca ve İngilizce olmak üzere iki dilde ve üç ayda bir çıkar. Senelik abonesi: 15 T.L.

Bu dergi müzelerle ait her türlü bilgiyi verir. Onların program ve icraatını yayınlar. Halkın olduğu kadar müzelerle ilgili mütehasşsıların da ihtiyaçlarına cevap verecek olan bu dergi müzelerin halk ve çocuk terbiyesine hasredilen programları ve bu programlarda yer alan müze laboratuvarlarında hazırlanan proje, teşkilât, tesisat ve sergilerle müzelerle tahsis edilen yeni binalar hakkında bilgi veren en kalifiye bir neşriyattır. İster meslekten olsun, ister olmasın eski ve kültürel değer taşıyan eserlerin muhafaza ve restorasyonu ile ilgilenen herkes için, bu eserde, en son haberleri bulmak mümkündür.

6. cildin 3. sayısı çıkmıştır.

Museum'da yayımlanan makalelerden birkaçının başlıkları :

"Fransa Müzeleri" Georges Salles

"Bir Etnoloji Müzesinin Teşkilâtı" Paul Ruert

"Çocukların Hizmetinde Müzeler" Margaret Brayton

"İsveç Müzeleri" Bengt Thordeman

"Müzeler ve UNESCO" Grace L. McCann Morley

"Devrimizde Müze Meseleleri" August von Loehr
"İlmî Müzecilik ve le Palais de la découverte"
Louis de Broglie

"Müzelerin rolü ve Organizasyonu" Henri Riviere
"Tarihî ve Sanat Kıymetleri olan Abide ve Şehirler Mevzuunda Eksperler Hakkında" R.Pane

"Tabloların Temizlenmesi ve Resterasyonu Hakkında Neaver Raporu" Londra National Gallery

Copyright Bulletin — Bulletin du Droit d'Auteur

Üç ayda bir çıkar, (İki dilde İngilizce-fransızca) senelik abonesi: 510 T.L.

Telif Hakları Bülteninde, UNESCO'nun telif hakları mevzuundaki faaliyet zaptı muntazaman yapıldır. Ayrıca milletlerarası mukayeseli telif hakları üzerinde teşkilâtın ele alarak etüd ettiği ve karara vardığı mühim neticeleri yayımlar.

Müstakbel Milletlerarası yeni telif hakları anlaşmalarının esasları teferruatı ile bu dergide yer almaktadır. Ayrıca burada telif hakları mevzuunda muhtelif milletlerin hukuki metinlerindeki maddelerin mukayeseli etüdüleri de incelenir ve meriyette olan mevzuatın listeleri yayımlanır. Telif hakları mevzuunda milletlerarası 8 anlaşmanın metinleri aynen ve (adedi yüzleri aşan) iki taraflı anlaşmaların listeleri yer almaktadır.

Dünyaca tanınmış şahsiyetlerin, UNESCO'nun bu mevzudaki mesaisini belirten yazıları ihtiva eder.

- Bu Bültende çıkmış makalelerden bazıları :
- “Telif Hakları Mevzuunda Milletlerarası Anlaşmaya ait bir Projenin Esasları” François E. Hepp.
- “Bern Konvansyonunun Brüksel’de Revizyonu”
- “Telif Hakları ve Amme Menfaati” Luther E. Evans.
- “Telif Haklarının Mukayeseli Tetkiki”
- “Telif Hakları ve Yabancı Eserlerden İstifade” (German Fernandez del Castillo)
- “UNESCO ve Telif Hakları Mevzuunda Bir Dünya Haberler Servisinin Kurulması” (Arthur Fisher).
- “Milletlerarası Telif Hakları Anlaşmasının Esasları” (Eduardo F. Mendilaharsu).
- “Berne Toplantısı ve Formaliteler” (Bénigne Mentha).
- “Takip Hakkı bir Telif Hakkı mıdır?” (Pierre Recht).
- “Milletlerarası Anlaşma ve Askerî korunma” (Velerio de Sanetis).
- “Milletlerarası Telif Hakları Anlaşma Projesinin Esas Ana Hatları” (John Schulman).
- “Tercüme Hakkı ve Amme Menfaatları” (Abdel Moneim el Tanombi).
- Derginin 6. cildinin 2. sayısı çıkmış bulunuyor.

COURIER LE COURRIER

(İngilizce-fransızca-, İspanyolca) olmak üzere üç dil üzerinden yayınlanmaktadır. Senelik aboneliği: 5 T. L.

Courier, teşkilâtın tümü hakkında bilgi verir. Courier’in belli hedeflerinden biri de öğretmenlere, sendika şeflerine, cemiyetlere v.s. yardım etmek suretiyle onların dünya çapında bir kardeşlik havası içinde daha tesirli çalışmalarını temin etmektir. Böylece Courier Birleşmiş Milletlerin bir ihtisas teşekkülü olarak açık bir dille UNESCO'nun gayelerini, prensiplerini vazetmektedir. Bu maksatla, Courier, UNESCO'nun kendi dairelerinin, Milli Komisyonlarının, “UNESCO Dostlarının” faaliyetlerini ve muayyen bir ölçüde de UNESCO gayelerine hizmet eden ve onları destekliyen dünyanın herhangi bir yerindeki çalışmaları aksettirir.

BULLETIN FOR LIBRARIES — *Bulletin à l'intention des Bibliothèques.*

Yarısı Fransızca ve yarısı İngilizce olmak üzere ayda bir çıkar.

Senelik abone ücreti: 6 T.L.

Bu Bülten, kütüphaneler, ilmi araştırma enstitüleri, üniversitelerle ilgili bilgileri ihtiva eder. Dört kısımdan ibaret olan bu derginin birinci kısmında kütüphanelerle alakalı milletlerarası yenilikleri, kütüphaneciliği ilgilendiren umumi vadişler, en son biografik yayınlar, yeni

çıkışmış müracaat eserleri, kitaplar, ihtisas perodikleri hakkında mütalâaları ihtiva eder. Mütakip kısımlar: Harpten zarar görmüş kütüphanelerin ihtiyaç ve isteklerine hasredilen neşriyat, kütüphanelerce mubadeleye arzedilen eserlere ve nihayet parasız olarak dağıtılmaya ayrılan eserlere tahsis edilmiştir.

Bu bölümlerin kütüphanecilere, kütüphane ve kitapla alakalanan herkese büyük hizmetleri olduğu bir gerçektir. Eser, 1952 Ocak sayısıyla başlayan 7 nci cildini, 1953 Kasım-Aralık (11-12) sayısıyla tamamlamış bulunuyor.

Bu senenin (son 11-12) özel sayısında Millî Bibliyografya haber Merkezleri kılavuzu yer almaktadır. 7

INTERNATIONAL SOCIAL SCIENCES BULLETIN —BULLETIN INTERNATIONAL DES SCIENCES SOCIALES

Ayrı ayrı İngilizce ve Fransızca olmak üzere üç ayda bir çıkar.

Senelik aboneliği: 4.50 T.L.

Milletlerarası Sosyal İlimler Bülteni, ihtisas sahiplerinin, millî ve milletlerarası sosyal teşekküllerin ve tamamen şahsi araştırma yapanların faaliyetlerini haber verir.

Bu bülten, faaliyetini kelimenin tam mânâsıyla objektif ve ilmi bir tarzda milletlerarası münasebetlerin tetkikine hasretmiştir.

Bültende milletlerarası ehemmiyette sosyal problemler ve metodoloji meseleleri geniş yer işgal eder. Bülten aynı zamanda UNESCO'nun Sosyal İlimler şubesinin faaliyetleri ve toplantıları hakkında geniş bilgi verir. Birçok milletlerarası sosyal ilimlerle uzak yakın ilgisini bulan cemiyetler bu dergide tebliğ ve mevzularını ve makalelerini yayınlar. Bu dergiyi genel bilgi verme bakımından kendi organları telâkki ederler. Dergide tamamiyle Birleşmiş Milletler Teşkilâtının ihtisas teşekküllerini tanıtmaya, öğretmeye ve üzerinde araştırmalar yapmak maksadına hasredilmiş bir bölüm vardır. Bu suretle dergi habercilik hududunu çok aşmış bulunmaktadır. 5 nci cildinin 3 ncü sayısı çıkmıştır. Bültende neşredilen makalelerden birkaçının başlığını verelim :

“Milletlerarası gerginlik ve nüfus meseleleri” (S. Chandrasekhar).

“Milletlerarası gerginlik hakkında UNESCO projesi” (Otto Klineberg).

“Milletlerarası hukukun kanunlaşması ehemmiyetli bir safhaya giriyor” (G. Langrod).

“İrk meselesi ve demokratik dünya” (A. Ramos).

“Fransız psikolojisi ve sosyolojisi üzerine notlar” (G. le Bras).

“Milletlerarası bir cemiyette sulh ve harp” (G. Schwarzenberger).

“Milletlerarası anlaşma bakımından yabancıların kanunlarının öğrenilmesi” (René David).

“Sosyoloji ve politika” (L. Mendieta y Nunez).

“Sosyal ilimde terminoloji meselesi” (B. wootton).

B. K.

KÜLTÜR HABERLERİ

● British Council'in davetlisi olarak memleketimize gelen ünlü İngiliz rejisörlerinden George Devine, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Enstitüsünde, Devlet Konservatuarında ve British Council merkezinde tiyatro ve ehemmiyeti konusunda konuşmalar yapmıştır. British Council başkanı Charles de Winton, rejisör şerefine 19 Ocak 1954 salı günü bir kokteyl vermiştir. Bu toplantıda Ankara'nın tiyatro mensupları ve yazarları Mr. Devine ile tanışmışlardır.

● Mr. George Devine, Old Vic ve Startford Memorial tiyatrolarında oynanan Shakespeare temsilleri ile şöhret bulmuş bir aktördür. 1940 mayısında Old Vic tiyatrosunda sahneye koyduğu *The Tempest* temsili ile daha sonra birçok eserlerle beraber bilhassa *A Midsummer Night's Dream*, *The Taming of the Shrew* ve *King Lear* gibi eserleri sahneye koymuştur.

● (Tayland) Siyam Hükümeti Eğitim Nezareti Öğretmen Yetiştirme Dairesi, Bay Ratanasin'i, Türkiye'de iki ay staj görmek ve bilhassa köy öğretmen okullarını tetkik etmek üzere memleketimize göndermiştir. Halen köy Enstitülerimizde tetkikat yapmakta olan Bay Ratanasin memleketine döner dönmez bizim Köy öğretmen okullarımızı örnek tutarak bir köy enstitüsü kuracaktır. Tayland'dan ilerde ayrı bir öğretmen grubunun yine köy öğretimi sahasında staj ve tetkikat yapmak üzere geleceği haber verilmektedir.

● UNESCO Genel Merkezi Gençlik Teşkilâtı Şefi M. Pi-

erre François 9-15 Ocak 1954 te İstanbul'da toplanan Milletlerarası Öğrenci Federasyonları Dördüncü Konferansına (COSEC) iştirak etmek üzere gelmiştir.

16 Ocak 1954'te Ankara'ya uğrayan M. Pierre François aynı tarihte UNESCO'nun Millî Komisyonunun ve Gençlik komitesinin yaptığı toplantılarında bulunmak imkânını bulmuştur. Gençlik komitesinde yapılan konuşmalarla yakından ilgilenen Bay François, Komitemize ilerde UNESCO Gençlik Kulübü kurmak için gerekli yardımlarda bulunmayı vademiştir.

● Tanınmış Fransız yazarı, ve Akademi azası Georges Duhamel, Mart ayı başında hükümetimizin davetlisi olarak memleketimizi ziyaret edecektir. Yetmiş yaşını aşmış bulunan değerli muharrir bu seyahate başlamak cesaretini veren sebeplerden biri, kendi deyişiyle, "memleketimize karşı duyduğu büyük alâka., dir. *Gece yarısı itirafı* yazarı memleketimizde üç hafta kadar kalacak, İstanbul, Ankara ve İzmir'de konferanslar verecektir.

Georges Duhamel memleketimizde devlet adamları, üniversite mensupları ve edebiyatçılarımızla temas edecek ve memleketine dönünce intibalarını günlük "Figaro" gazetesinde makaleler yazmak suretile ifade edecektir. Aynı zamanda bundan bir müddet evvel Japonya'ya yaptığı seyahati müteakip yazdığı *Le Japon entre la Tradition et l'avenir* tipinde Türkiye'yi tanıtmak üzer bir eser yazacağını kuvvetle tahmin ediyoruz. Georges Duhamel birinci cihan harbi sonrası Fran-

sa'sının en önemli edebî şahsiyetlerinden biridir. Bilhassa birinci cihan harbinin insan ruhunda yarattığı büyük krizi eserlerindeki şahsiyetlere verebilmiş ve bu suretle şöhret kazanmıştır. Türkçeye S. K. Yetkin ve S. Eyüboğlu tarafından çevrilen ilk romanı *La Confession de Minuit*'dir.

● Hükümetimizle Fransa hükümeti arasında akdedilmiş olan 15 Temmuz 1953 tarih ve 6162 sayılı kültür anlaşması mucibince Fransa hükümeti Ankara'da bir kültür merkezi açmaya karar vermiştir.

Memleketimizle Fransa arasında ötedenberi mevcut kültür münasebetleri geleneğine uygun olan bu teşebbüs iki milletin dostluğunu daha da arttırmaya yardım edecektir.

Merkezin gayesi: a) Türkoloji sahasında araştırma yapan Fransızlara rehberlik etmek,

b) Fransızca öğrenmek isteyen Türklere müsait bir muhit hazırlamak ve karşılıklı türkçe ve fransızca lisan kursları açmak, Fransız ve Türk kültürü konularında konferanslar tertip etmek gibi kültürel faaliyet göstermekten ibaret olacaktır.

Ziya Gökalp caddesinde halen inşası bitmek üzere bulunan 22 numaralı binada bu maksatla tutulan lokalin bir konferans ve film gösterme salonu, iki ders odası ile, Türkoloji bölümünü de ihtiva eden bir kütüphanesi olacaktır. Bu kültür merkezinin bir başka işi de her iki memleketin ünlü şahsiyetlerini karşılıklı olarak davet etmek suretiyle kültür temasını temin etmektir.

B. K.

SÜMERBANK

SERMAYESİ : 200.000.000 TÜRK LİRASI

Vadeli, vadesiz küçük cari hesaplar için yılda

16 ÇEKİLİŞ

Apartman katları ve daireleri, müstakil evler, otomobiller,
2000 altın ve her keşidede çeşitli para ikramiyeleri.

Ayrıca vadeli ve 6 ay çekilmeyen vadesiz mevduat sahiplerine
yünlü (halı hariç) ve pamuklu satışlarında tenzilat

ŞARTLARI GİŞELERİMİZDEN ÖĞRENİNİZ.

HER 150 LIRA İÇİN BİR KUR'A NUMARASI.

Umum Müdürlüğü: Ankara, Merkez Müdürlüğü: Ankara, Şubeleri: Adana,
İstanbul, İzmir, Kayseri, Ajansları: Bahçekapı, Beyoğlu (İstanbul),
Bürosu: İskenderun.

Sümerbank'ın müesseseleri :

- Sümerbank Alım ve Satım Müessesesi — İstanbul
- Sümerbank Ateş Tuğlası Sanayii Müessesesi — Filyos
- Sümerbank Bakırköy Pamuklu Sanayii Müessesesi — İstanbul
- Sümerbank Bursa Merinos ve Hereke Yünlü ve Halı Dokuma Sanayii Müessesesi — Bursa
- Sümerbank Çimento Sanayii Müessesesi — Sivas
- Sümerbank Defterdar Yünlü Sanayii Müessesesi — Defterdar/İstanbul
- Sümerbank Deri ve Kundura Sanayii Müessesesi — Beykoz/İstanbul
- Sümerbank Ereğli Pamuklu Sanayii Müessesesi — Ereğli/Konya
- Sümerbank İzmir Basma Sanayii Müessesesi — İzmir
- Sümerbank Kayseri Pamuklu Sanayii Müessesesi — Kayseri
- Sümerbank Kendir Sanayii Müessesesi — Taşköprü
- Sümerbank Malatya Pamuklu Sanayii Müessesesi — Malatya
- Sümerbank Nazilli Basma Sanayii Müessesesi — Nazilli
- Sümerbank Pamuk Satınalma ve Çırcır Fabrikaları Müessesesi — Adana
- Sümerbank Selüloz Sanayii Müessesesi — İzmit
- Sümerbank Sunğipek ve Viskoz Mamulleri Sanayii Müessesesi — Gemlik
- Türkiye Demir ve Çelik Fabrikaları Müessesesi — Karabük

Sümerbank'ın teşebbüsü :

- Kütahya Keramik Fabrikası

Alım ve Satım Müessesesinin toptan ve perakende mağazaları ;

Adana, Ankara, Bursa, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, İstanbul
(Bahçekapı ve Beyoğlu), İzmir, Konya, Kayseri, Malatya, Samsun,
Trabzon, Zonguldak.

Fiyatı: 50 Kr.